

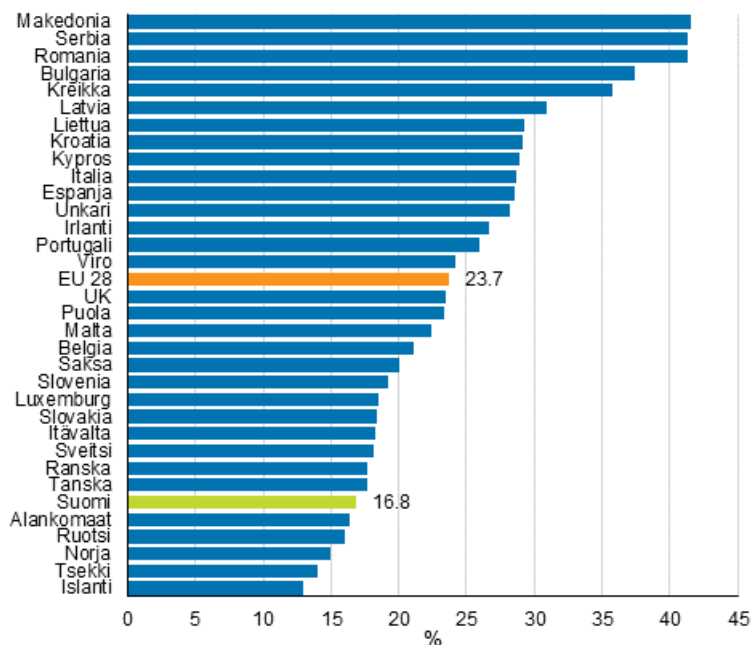
Tulonjakotilasto 2015

Tuloerot ja toimeentulo (kansainvälinen vertailu)

119 miljoonaa EU-kansalaista on köyhyys- tai syrjäytymisriskissä

23,7 prosenttia Euroopan unionin 28 jäsenmaan kansalaisista eli köyhyys- tai syrjäytymisuhan alla vuonna 2014. Suomessa köyhyys- tai syrjäytymisriskissä oli 16,8 prosenttia kotitalousväestöstä, noin 904 000 henkilöä. Tiedot ilmenevät EU:n tulo- ja elinolotilastosta, jossa Suomen tiedot perustuvat Tilastokeskuksen tulonjakotilaston aineistoon.

Köyhyys- tai syrjäytymisuhan (AROE) alla elävien henkilöiden osuus EU-maissa ja eräissä muissa Euroopan maissa vuonna 2014

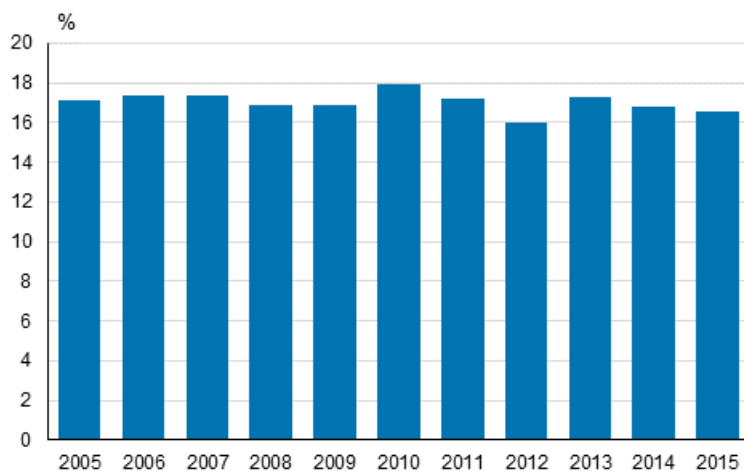
Lähde: Eurostat, EU:n tulo- ja elinolotilasto (EU-SILC 2015, tulojen viitevuosi 2014, paitsi Yhdistynyt kuningaskunta 2015). Tiedot esitetään tulonsaantivuoden mukaan, mutta Eurostatin sivuilta ne löytyvät tiedonkeruuvuoden mukaan (tulonsaantivuosi + 1). Tiedot poimittu 24.4.2017.

Köyhyys- tai syrjäytymisriski oli Euroopassa suurin Makedoniassa, Serbiassa, Romaniassa ja Bulgariassa, pienin Islannissa. Suomen osuus on EU-maiden viidenneksi matalin. Köyhyys- tai syrjäytymisriskissä

olevia ovat pienituloiset, vakavaa aineellista puutetta kokevat tai vajaatyöllisessä taloudessa asuvat henkilöt. Valtaosassa maita pienituloisuus on näistä yleisintä. Pienituloisiin kotitalouksiin kuului 17,3 prosenttia EU:n jäsenmaiden väestöstä vuonna 2014.

Suomen osalta köyhyys- tai syrjäytymisriskissä olevista on saatavilla tietoja jo vuodelta 2015. Köyhyys- tai syrjäytymisriskissä oli 16,6 prosenttia väestöstä eli 896 000 henkilöä vuonna 2015. Osuus siis laski hieman edellisvuodesta. Köyhyys- tai syrjäytymisriskissä olevien osuus on vaihdellut Suomessa 16 ja 17,9 prosentin välillä vuosina 2005–2015. Suomen köyhyys- tai syrjäytymisuhan alla elävien osuudesta suuri osa selittyy pienituloisuudella: keskimäärin kolme neljästä köyhyys- tai syrjäytymisriskissä olevasta on pienituloisia.

Köyhyys- tai syrjäytymisriskissä elävien osuus Suomessa vuosina 2005–2015

Lähde: Eurostat, EU:n tulo- ja elinolotilasto (EU-SILC). Tiedot esitetään tulonsaantivuoden mukaan, mutta Eurostatin sivuilta ne löytyvät tiedonkeruuvuoden mukaan (tulonsaantivuosi + 1). Tiedot poimittu 24.4.2017.

Köyhyys- tai syrjäytymisriskiä mittaava niin sanottu AROPE-indikaattori (At Risk of Poverty or Social Exclusion) on osa Eurooppa 2020 -strategian tavoitteiden seuranta. Pienituloisia ovat henkilöt, jotka asuvat kotitaloudessa, jonka tulot kulutusyksikköä kohti ovat alle 60 prosenttia kansallisesta mediaanitulosta. Vajaatyöllisiä henkilöitä ovat kaikki ne alle 60-vuotiaat, joiden kotitalouden työpanos on tutkimusvuoden aikana alle 20 prosenttia kotitalouden mahdollisesta työpanoksesta. Mahdollinen työpanos tarkoittaa kotitalouden 18–59-vuotiaiden henkilöiden (pl. 18–24-vuotiaat epäitsenäiset nuoret) yhteenlaskettuja teoreettisia työkuukausia vuodessa. Vakavaa aineellista puutetta kokeviksi katsotaan ne henkilöt, joiden kotitaloudessa koetaan puutetta vähintään neljällä mittarilla yhdeksästä. Mittarit ovat maksuvaikeuksien kokeminen, vaikeudet selviytyä yllättävistä menoista tai että taloudella ei ole varaa puhelimeen, pesukoneeseen, televisioon, autoon, proteiinipitoiseen ateriaan joka toinen päivä, viikon lomaan vuodessa kodin ulkopuolella tai pitää kotiaan riittävän lämpimänä.

Sisällys

1. Köyhyys- tai syrjäytymisriski sekä kotitalouksien toimeentulo-ongelmat.....	5
1.1 Joka neljäs EU-kansalainen on köyhyys- tai syrjäytymisuhan alla.....	5
1.2 Kotitalouksien toimeentulo-ongelmat harvinaisempia Pohjoismaissa, yleisimpiä Kreikassa.....	8
2. Pienituloisuus Euroopan maissa.....	11
2.1 Pienituloisten osuus väestöstä on Suomessa Euroopan matalimpia.....	11
2.2 Lasten ja työssäkäyvien pienituloisuusasteet ovat Suomessa Euroopan matalimmat.....	12
3. Tuloerot Euroopan maissa ja tuloerojen kehitys Suomessa pitkällä aikavälillä.....	14
3.1 Tuloerot Euroopan maissa vuonna 2014.....	14
3.2 Tuloerojen kehitys Suomessa 1966–2015.....	15
3.3 Tuotannontekijätulojen erot suurimmillaan viiteenkymmeneen vuoteen.....	16
3.4 Tuloerojen kehitys vaihtoehtoisilla tulokäsitteillä.....	17
3.5 Tilastoaineistoon liittyviä huomioita ja varauksia.....	18

Taulukot

Liitetaulukot

Liitetaulukko 1. Tuloerot ja ostovoimakorjattu tulotaso Euroopan maissa vuonna 2014 . Taulukkoa korjattu 20.6.2017.	19
Liitetaulukko 2. Köyhyys- tai syrjäytymisriskissä olevien henkilöiden osuus ja lukumäärä yhteensä ja komponentteittain Euroopan maissa vuonna 2014.....	20

Kuviot

Kuvio 1. Köyhyys- tai syrjäytymisuhan (AROPE) alla elävien henkilöiden osuus maan väestöstä vuonna 2014.....	6
Kuvio 2. Köyhyys- tai syrjäytymisriskissä elävien osuus maan väestöstä riskin syvyyden mukaan vuonna 2014.....	7
Kuvio 3. Pienituloisten ja muiden köyhyys- tai syrjäytymisriskissä elävien osuus maan väestöstä vuonna 2014.....	8
Kuvio 4. Köyhyys- tai syrjäytymisriskissä elävien osuus väestöstä yhteensä sekä pienituloisten, vajaatyöllisten ja vakavaa aineellista puutetta kokevien osuus väestöstä Suomessa vuosina 2006–2015	8
Kuvio 5. Väestö kotitalouden kokeman toimeentulon mukaan vuonna 2014.....	9
Kuvio 6. Väestö kotitalouden yllättävästä menosta selviämisen mukaan vuonna 2014.....	10
Kuvio 7. Väestö tuloryhmittäin Euroopan maissa vuonna 2014, maat järjestetty pienituloisimman tuloryhmän osuuden mukaan.....	11
Kuvio 8. Lasten ja 65 vuotta täyttäneiden pienituloisuusasteet Euroopassa vuonna 2014, maat on järjestetty lasten pienituloisuusasteen mukaan.....	12
Kuvio 9. Työssäkäyvien pienituloisuusaste Euroopan maissa vuonna 2014.....	13
Kuvio 10. Suhteelliset tuloerot Euroopan maissa vuonna 2014, Gini-kerroin (%), ekvivalentit käytettävissä olevat rahatulot (pl. myyntivoitot).....	14
Kuvio 11. Keskimääräinen ostovoimakorjattu tulotaso (mediaani) ja tuloerot (Gini-kerroin, %) Euroopan maissa 2014, ekvivalentit käytettävissä olevat rahatulot (pl. myyntivoitot).....	15
Kuvio 12. Tuloerot Suomessa 1966–2015, Gini-kerroin (%), käytettävissä olevat rahatulot (kv-käsite, ilman myyntivoittoja ja asuntotuloa)	16
Kuvio 13. Tuotannontekijätulojen, bruttotulojen ja käytettävissä olevien rahatulojen Gini-kertoimet 1966–2015, (kv-käsitteet, ilman myyntivoittoja ja asuntotuloa).....	16
Kuvio 14. Tuloerojen kehitys 1986–2015 kolmella erilaisella nettotulojen käsitteellä, Gini-kerroin (%).	17

Laatuseloste: tulonjakotilasto.....21

1. Köyhyys- tai syrjäytymisriski sekä kotitalouksien toimeentulo-ongelmat

1.1 Joka neljäs EU-kansalainen on köyhyys- tai syrjäytymisuhan alla

119 miljoonaa Euroopan unionin maiden kansalaista eli köyhyys- tai syrjäytymisuhan alla vuonna 2014. Köyhyys- tai syrjäytymisriskissä olevien osuus väestöstä oli vertailumaista suurin Makedoniassa ja Serbiassa, yli 41 prosenttia. EU-maista suurimmat osuudet ovat Romaniassa (41,3 %) ja Bulgariassa (37,4 %) ja pienimmät Islannissa (13 %). Vuonna 2014, jota viimeisimmät kattavat kansainväliset vertailutiedot koskevat, Suomessa köyhyys- tai syrjäytymisriskissä eli noin 904 000 henkilöä, mikä on 16,8 prosenttia koko väestöstä. Suomen osuus oli 28 EU-maasta viidenneksi pienin. (Kuvio 1.)

Vuonna 2015, jota koskevia tietoja on jo saatavilla Suomesta, köyhyys- tai syrjäytymisriskissä oli 896 000 henkilöä eli 16,4 prosenttia väestöstä. Köyhyys- tai syrjäytymisriskissä olevien määrä oli Suomessa korkeimmillaan vuonna 2010, jolloin riskissä oli 949 000 henkilöä (17,9 prosenttia väestöstä). Köyhyys- ja syrjäytymisriskissä elävien osuus väestöstä on kasvanut kaikista vertailumaista eniten talouskriisin koettelemassa Kreikassa, 27,6 prosentista 35,7 prosenttiin vuodesta 2008 vuoteen 2014. Henkilömäärä on tänä aikana kasvanut hieman yli 3 miljoonasta 3,8 miljoonaan.

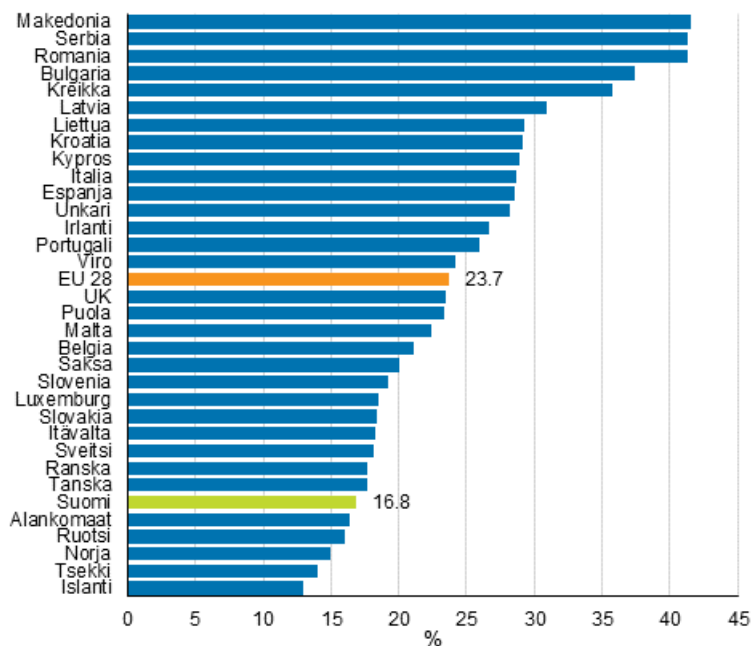
Köyhyys- tai syrjäytymisriskissä eläväksi määrittävät henkilöt, jotka kuuluvat pienituloiseen kotitalouteen¹⁾, kotitalouteen, jonka työpanos on vuoden aikana vähäinen²⁾ tai joiden kotitalous kärsii vakavaa aineellista puutetta³⁾. Vähintään yhdellä kolmesta mittarista huono-osaiseksi määrittyvä henkilö katsotaan köyhyys- tai syrjäytymisriskissä eläväksi. Köyhyys- tai syrjäytymisuhkaa mittaava niin sanottu AROPE-indikaattori (At Risk of Poverty or Social Exclusion) on osa Eurooppa 2020 -strategian tavoitteiden seuranta. Strategian tavoitteena on vuoteen 2020 mennessä vähentää köyhyys- tai syrjäytymisuhan alla elävien määrää 20 miljoonalla vuoteen 2010 verrattuna, jolloin uhan alla eläviä oli yhteensä 120 miljoonaa.

1) Pienituloisiksi katsotaan kaikki henkilöt, joiden kotitalouden käytettävissä oleva rahatulo kulutusyksikköä kohden on alle 60 prosenttia kansallisesta keskitulosta.

2) Vähäisen työpanoksen kotitalouksia kutsutaan vajaatyöllisiksi kotitalouksiksi. Vajaatyöllisyys (low work intensity) kuvaa kotitalouden työikäisten jäsenien vuoden aikaisten työssäolokuukausien suhdetta samojen jäsenten teoreettiseen maksimikuukausimäärään. Työikäisiä jäseniä ovat 18–59-vuotiaat henkilöt, poislukien ne 18–24-vuotiaat, jotka eivät ole työllisiä ja ovat kotitaloudessa lapsen asemassa. Osa-aikatyöllisten työpanos muutetaan työtuntitietojen avulla kokoaikaista työtä vastaavaksi. Vajaatyöllisten kotitalouksien jäseniä ovat kaikki 0–59-vuotiaat henkilöt, joiden kotitalouden työpanos jää alle 20 prosenttiin teoreettisesta maksimista.

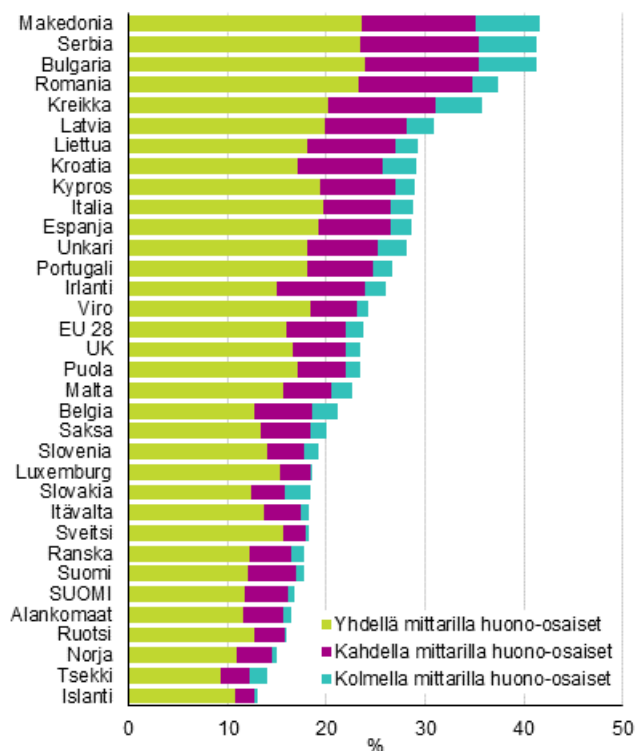
3) Vakavaa aineellista puutetta kokeviksi katsotaan ne henkilöt, joiden kotitaloudessa koetaan puutetta vähintään neljällä mittarilla yhdeksästä. Mittarit ovat: maksuvaikkeuksien kokeminen, vaikeudet selviytyä yllättävistä menoista tai että taloudella ei ole varaa puhelimeen, pesukoneeseen, televisioon, autoon, proteiinipitoiseen ateriaan joka toinen päivä, viikon lomaan vuodessa tai pitää kotiaan riittävän lämpimänä.

Kuvio 1. Köyhyys- tai syrjäytymisuhan (AROE) alla elävien henkilöiden osuus maan väestöstä vuonna 2014

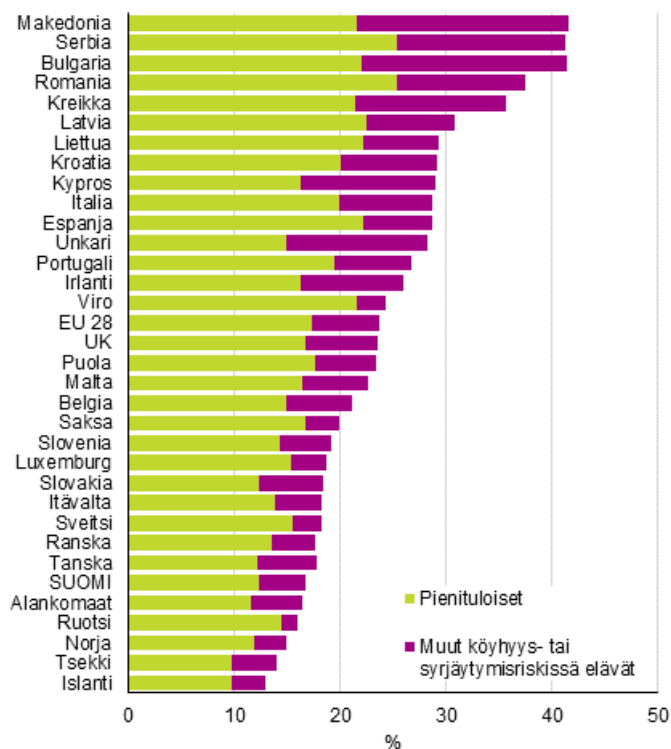
Mitä suurempi köyhyys- tai syrjäytymisriskissä elävien osuus väestöstä on, sitä useammin riskiä koetaan usealla ulottuvuudella yhtä aikaa. Kaikkein huono-osaisimpien eli kaikilla kolmella mittarilla riskissä olevien osuus väestöstä oli suurin Makedoniassa (6,5 %), Bulgariassa (5,9 %) ja Serbiassa (5,8 %). (Kuvio 2.) Suomalaisista köyhyys- tai syrjäytymisuhan alla elävistä 71 prosenttia oli vuonna 2015 huono-osaisia vain yhdellä kolmesta mittarista (70 prosenttia vuonna 2014). Näistä 389 000 henkilöä oli pienituloisia (424 000 vuonna 2014), 190 000 henkilöä oli vajaatyöllisen kotitalouden jäseniä (173 000 vuonna 2014) ja 55 000 koki aineellista puutetta (39 000 vuonna 2014). 198 000 henkilöä oli sekä pienituloisen että vajaatyöllisen kotitalouden jäseniä (188 000 vuonna 2014). Vain 0,5 prosenttia koko väestöstä oli huono-osaisia kaikilla kolmella ulottuvuudella (0,6 prosenttia vuonna 2014).

Kuvio 2. Köyhyys- tai syrjäytymisriskissä elävien osuus maan väestöstä riskin syvyyden mukaan vuonna 2014

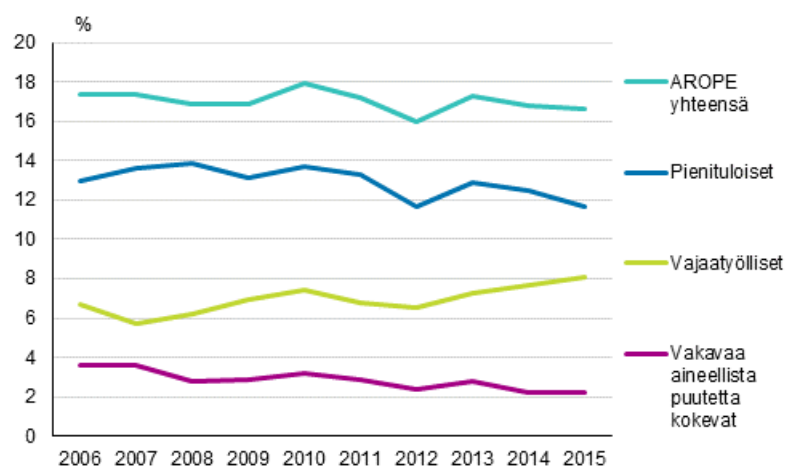
Suuren köyhyys- tai syrjäytymisriskin maissa iso osa riskistä selittyy muulla kuin suhteellisella pienituloisuudella, kun taas pienemmän riskin maissa suurin osa köyhyys- tai syrjäytymisriskissä elävistä on pienituloisia. Esimerkiksi Makedoniassa ja Unkarissa lähes puolet köyhyys- tai syrjäytymisriskissä olevista kokee aineellista puutetta ja/tai elää vajaatyöllisessä taloudessa, mutta ei ole pienituloisia. (Kuvio 3.) Ruotsissa köyhyys- tai syrjäytymisriskissä elävistä vain 9,2 prosenttia ei ollut pienituloisia, Suomessa 26 prosenttia.

Kuvio 3. Pienituloisten ja muiden köyhyys- tai syrjäytymisriskissä elävien osuus maan väestöstä vuonna 2014

Köyhyys- tai syrjäytymisriskissä elävien osuus väestöstä on viime vuosina ollut Suomessa pienessä laskussa. Samanaikaisesti vajaatyöllisten osuus väestöstä on kasvanut kun taas pienituloisten osuus on hieman laskenut (kuvio 4). Vakavaa aineellista puutetta Suomessa kokee hieman yli kaksi prosenttia väestöstä.

Kuvio 4. Köyhyys- tai syrjäytymisriskissä elävien osuus väestöstä yhteensä sekä pienituloisten, vajaatyöllisten ja vakavaa aineellista puutetta kokevien osuus väestöstä Suomessa vuosina 2006–2015

1.2 Kotitalouksien toimeentulo-ongelmat harvinaisempia Pohjoismaissa, yleisimpiä Kreikassa

Kotitaloudet kokevat Euroopan maista useimmiten toimeentulo-ongelmia Serbiassa ja Kreikassa, missä lähes 95 prosenttia kotitalouksista ilmoitti vähintään pieniä ongelmia rahojen riittävyyden suhteen vuonna

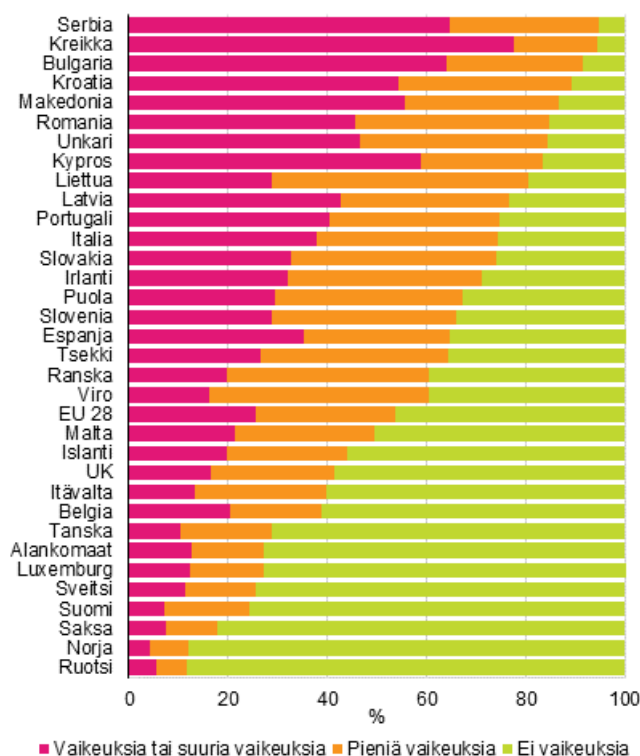

2014. Vakavat toimeentulo-ongelmat olivat Kreikassa kaikkein yleisimpiä. Vastaavasti Ruotsissa noin 88 prosenttia kotitalouksista koki toimeentulonsa helpoksi ja vakavia toimeentulo-ongelmia oli vain hieman yli 5 prosentilla kotitalouksista.

Myös Suomessa toimeentulo-ongelmat ovat muuhun Eurooppaan verrattuna harvinaisia: 76 prosentilla kotitalouksista ei ole ongelmia saada rahojaan riittämään menoihin ja vakavia toimeentulo-ongelmia on noin 7 prosentilla kotitalouksista, mikä on pienin osuus Ruotsin ja Norjan jälkeen. (Kuvio 5.)

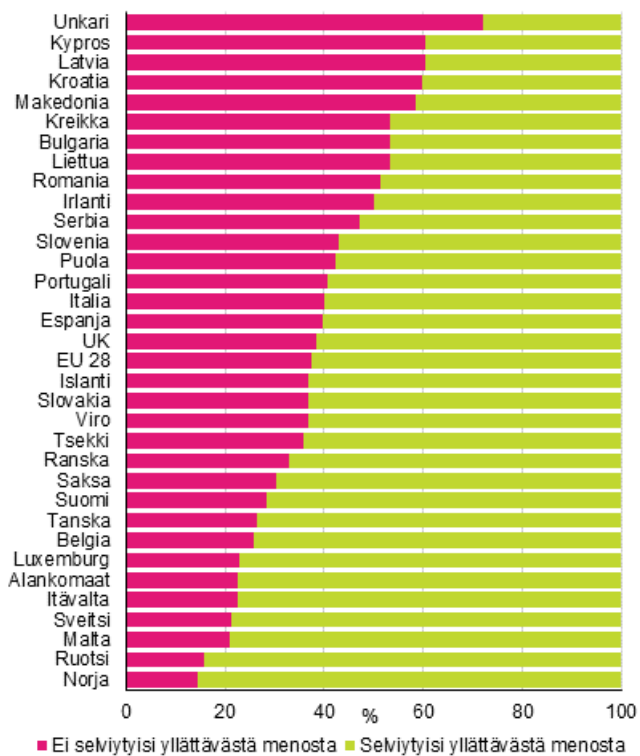
Toimeentulo-ongelmia mitataan kysymällä kotitalouksilta haastattelussa, miten ne saavat tulonsa riittämään tavanomaisiin menoihin. Vastausvaihtoehdot ovat suurin vaikeuksin, vaikeuksin, pienin vaikeuksin, melko helposti, helposti ja hyvin helposti.

Kuvio 5. Väestö kotitalouden kokeman toimeentulon mukaan vuonna 2014

Kahdessa kolmesta vertailumaasta valtaosa kotitalouksista kertoo, että ne selviäisivät yllättävästä suurehkosta menosta ottamatta luottoa tai pyytämättä apua muualta. Norjassa noin 85 prosenttia kotitalouksista ilmoittaa selviävänsä suuresta menosta omin avuin, mutta Unkarissa vain 29 prosenttia. Suomessa osuus on hieman vajaat 72 prosenttia. Yllättävä suuri meno tarkoittaa kunkin maan kuukausittaisen pienituloisuusrajan suuruista summaa yhden hengen taloudessa. Suomessa se oli noin 1 190 euroa vuonna 2014. (Kuvio 6.)

Kuvio 6. Väestö kotitalouden yllättävästä menosta selviämisen mukaan vuonna 2014

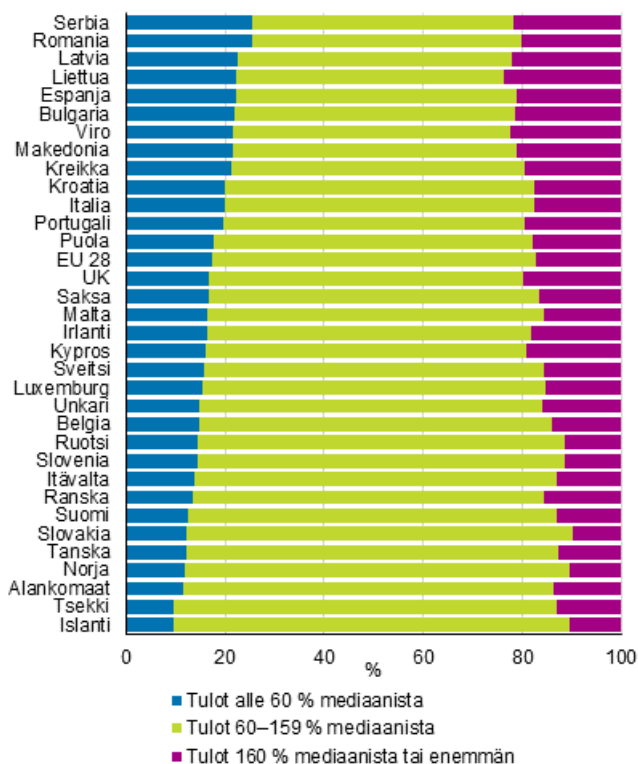

2. Pienituloisuus Euroopan maissa

2.1 Pienituloisten osuus väestöstä on Suomessa Euroopan matalimpia

Pienituloisissa kotitalouksissa asuvien osuus väestöstä oli Suomessa 12,4 prosenttia vuonna 2014¹⁾. Tuolloin 28 EU-maassa keskimäärin 17,3 prosenttia väestöstä oli pienituloisia. Suurin pienituloisten osuus EU-maista oli Romaniassa, missä pienituloisiin kotitalouksiin kuului 25,4 prosenttia väestöstä. Sama pienituloisuusaste oli myös EU:n ulkopuolisista maista Serbiassa. Yli viidennes väestöstä oli pienituloisia myös Latviassa, Liettuaissa, Espanjassa, Bulgariassa, Virossa, Makedoniassa, Kreikassa ja Kroatiassa. Pienituloisten osuus väestöstä oli alle 10 prosenttia vain Islannissa (9,6 %) ja Tsekeissä (9,7 %). (Kuvio 7.) Pienituloisiksi katsotaan kaikki henkilöt, joiden kotitalouden käytettävissä oleva rahatulo kulutusyksikköä kohden on alle 60 prosenttia kansallisesta keskitulosta. Pienituloisuuden euromääräinen raja siis vaihtelee maittain. Suomessa se oli noin 1 190 euroa kuukaudessa yhden hengen taloudessa vuonna 2014.

Kuvio 7. Väestö tuloryhmittäin Euroopan maissa vuonna 2014, maat järjestetty pienituloisimman tuloryhmän osuuden mukaan

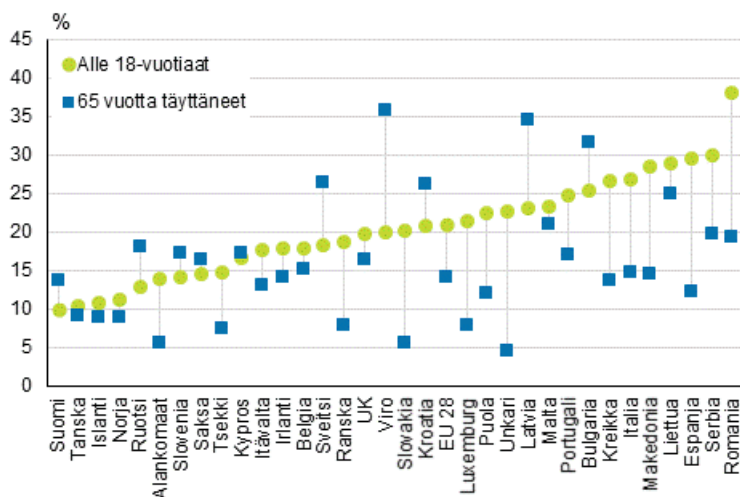
Maissa, joissa suhteellinen pienituloisuusaste on korkea, on tavallisesti myös suurituloisten osuus väestöstä suurempi. Henkilöitä, joiden kotitalouden tulot kulutusyksikköä kohden olivat vähintään 160 prosenttia kansallisesta mediaanista, oli eniten Liettuaissa (23,8 %), Virossa (22,5 %) ja Latviassa (21,9 %) ja EU:n ulkopuolisista maista Serbiassa (21,8 %). 28 EU-maassa tällä mittarilla suurituloisia oli 17,3 prosenttia väestöstä, Suomessa 13 prosenttia. Keskimmäiseen tuloryhmään kuuluvia eli niitä, jotka jäävät näiden kahden luokan väliin, oli eniten Islannissa (80,0 %), Slovakiassa (77,9 %) ja Norjassa (77,7 %), Suomessakin osuus oli 74,6 prosenttia. Suurituloisuudelle ei ole olemassa vakiintuneita mittareita, ja eräitä vaihtoehtoisia prosenttirajoja on julkaistu Eurostatin tietokantataulukoissa.

1) Suomen pienituloisuustietoja vuodelta 2015 on julkaistu tulonjakotilastossa 3.3.2017.

2.2 Lasten ja työssäkävien pienituloisuusasteet ovat Suomessa Euroopan matalimmat

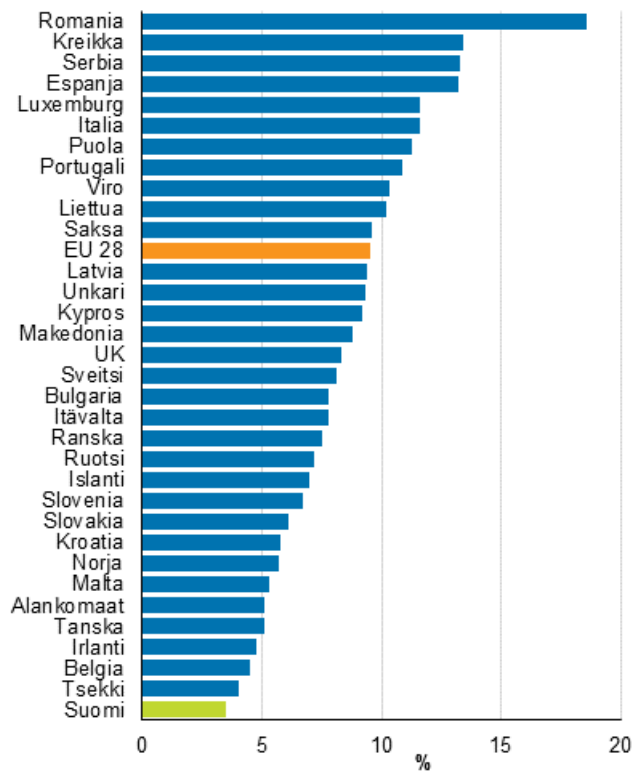
Väestöryhmittäinen köyhyysriski ja pienituloisuuden rakenne vaihtelevat maittain. Alle 18-vuotiaiden pienituloisuusaste oli vuonna 2014 Suomessa kaikkien EU-maiden matalin, 10 prosenttia. Myös 65 vuotta täyttäneiden pienituloisuusaste on alle 28 EU-maan keskiarvon, 13,8 prosenttia. Lasten pienituloisuus on EU-maista yleisintä Romaniassa, Espanjassa ja Liettuassa, ikääntyvien pienituloisuus taas on vertailumaista yleisintä Virossa, Latviassa ja Bulgariassa. (Kuvio 8.)

Kuvio 8. Lasten ja 65 vuotta täyttäneiden pienituloisuusasteet Euroopassa vuonna 2014, maat on järjestetty lasten pienituloisuusasteen mukaan

Työssäkävien 18–64-vuotiaiden henkilöiden pienituloisuus on Euroopan vähäisintä Suomessa (3,5 %) ja Tsekeissä (4 %). Vertailumaiden toisessa päässä on Romania, jossa työssäkävyn köyhyysriski oli yli viisinkertainen Suomeen verrattuna. 28 EU-maassa keskimäärin 9,5 prosenttia työssäkävistä on pienituloisia. (Kuvio 9.)

Kuvio 9. Työssäkäyvien pienituloisuusaste Euroopan maissa vuonna 2014

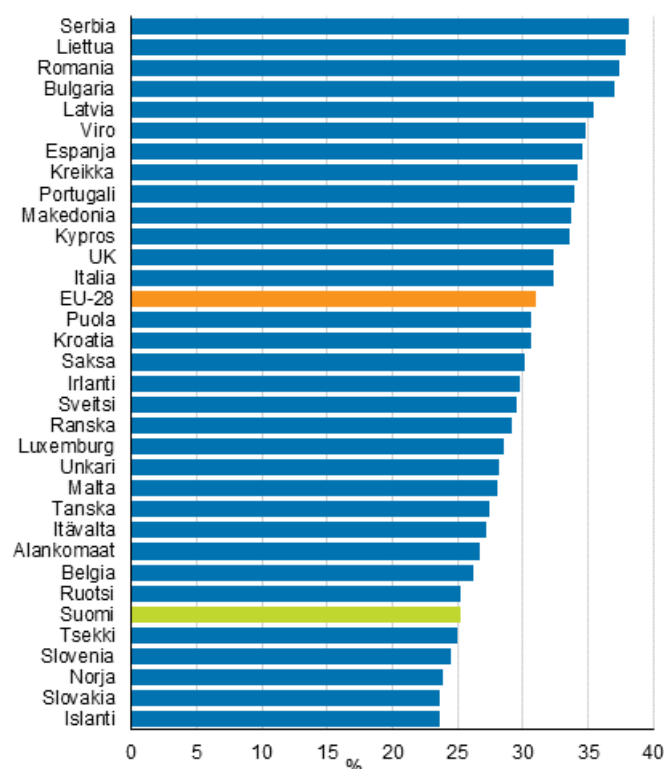
3. Tuloerot Euroopan maissa ja tuloerojen kehitys Suomessa pitkällä aikavälillä

Tuloerot ovat Suomessa edelleen Euroopan unionin keskitasoa pienemmät, vaikka ne kasvoivat kansainvälisesti verraten nopeasti erityisesti 1990-luvulla. Seuraavassa tarkastellaan tuloerojen nykytasoa Euroopan maissa sekä Suomen tuloerojen kehitystä 1966–2015 kansainvälisesti vertailukelpoisin käsittein¹⁾.

3.1 Tuloerot Euroopan maissa vuonna 2014

Pienimmät suhteelliset tuloerot Euroopassa ovat Islannissa ja Slovakiassa ja suurimmat Serbiassa ja Liettussa (kuvio 10). Suomessa tuloerot ovat EU:n keskitasoa pienemmät. Tiedot ovat vuodelta 2014, joka on tuorein vuosi, jolta kansainvälisiä vertailutietoja on saatavilla.

Kuvio 10. Suhteelliset tuloerot Euroopan maissa vuonna 2014, Gini-kerroin (%), ekvivalentit käytettävissä olevat rahatulot (pl. myyntivoitot)

Lähde: Eurostat, EU:n tulo- ja elinolotilasto (EU-SILC 2015, tulojen viitevuosi 2014, UK 2015).

Tuloeroja on kuvattu Gini-kertoimella. EU-maiden Gini-kertoimien keskiarvo oli 30,8 vuonna 2014, kun Suomessa kerroin oli 25,2. Mitä suurempi Gini-kerroin on, sitä suuremmat ovat tuloerot. Gini-kerroin saa arvon 0, jos kaikki saavat saman verran tuloja ja arvon 100, jos yksi tulonsaaja saa kaikki tulot.

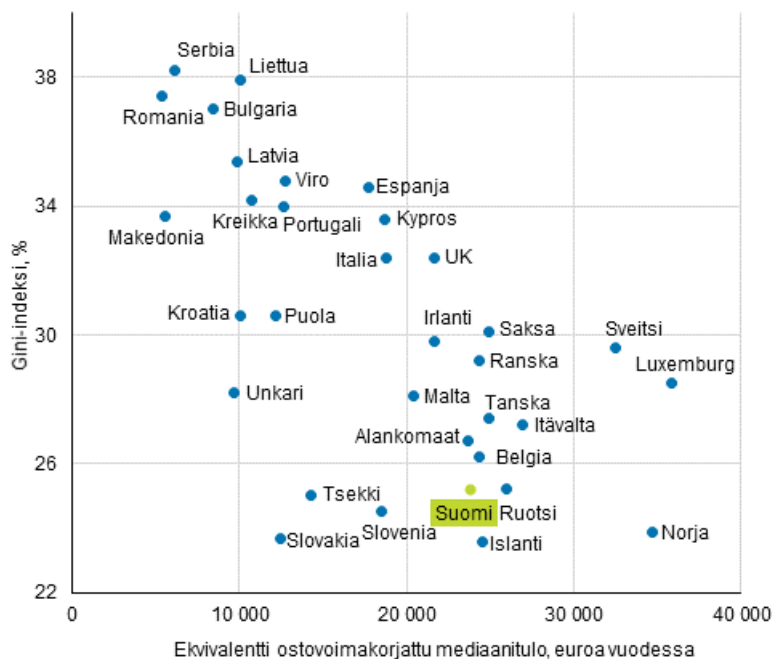
Gini-kerroin kuvaa maan sisäisiä suhteellisia tuloeroja, eikä siten huomioi maiden välisiä elintasoeroja. Kuviossa 11 on esitetty ostovoimakorjattu²⁾ mediaanitulo ja Gini-kertoimet Euroopan maissa vuonna 2014.

1) Tuloilla tarkoitetaan nettotuloja eli verojen jälkeisiä rahatuloja, jotka koostuvat työ- ja omaisuustuloista (ilman myyntivoittoja) ja tulonsiirroista. Mukana tarkastelussa on koko väestö eli palkansaajien lisäksi eläkeläiset, työttömät ja muut väestöryhmät. Kooltaan ja rakenteeltaan erilaisten kotitalouksien tulot on saatettu yhteismitalliseksi jakamalla ne kulutusyksiköillä. Kulutusyksikköasteikko on Eurostatin käyttämä asteikko, jossa kotitalouden ensimmäinen aikuinen saa painon 1, muut yli 13-vuotiaat painon 0,5 ja alle 14-vuotiaat painon 0,3.

2) Ostovoimakorjauksella huomioidaan maiden väliset hintaerot. Yksityisen kulutuksen hintataso oli lähtöaineistossa Suomessa yli viidenneksen korkeampi kuin EU:n keskiarvo. Eurostatin tietokannassa ostovoimakorjauksen perusta on EU:n yksityisen kulutuksen hintataso (EU-28=100). Tässä julkaisussa ostovoimakorjatut tiedot on skaalattu suhteessa Suomen hintatasoon (Suomi=100) eli "Suomen euroiksi".

Suomi asettuu sekä tulotasojen että tuloerojen suhteen ryhmään, jossa on pääosin Keski- ja Pohjois-Euroopan maita (ostovoimakorjattu mediaanitulo 20 000–25 000 euroa vuodessa, Gini-kerroin alle 30).

Kuvio 11. Keskimääräinen ostovoimakorjattu tulotaso (mediaani) ja tuloerot (Gini-kerroin, %) Euroopan maissa 2014, ekvivalentit käytettävissä olevat rahatulot (pl. myyntivoitot)

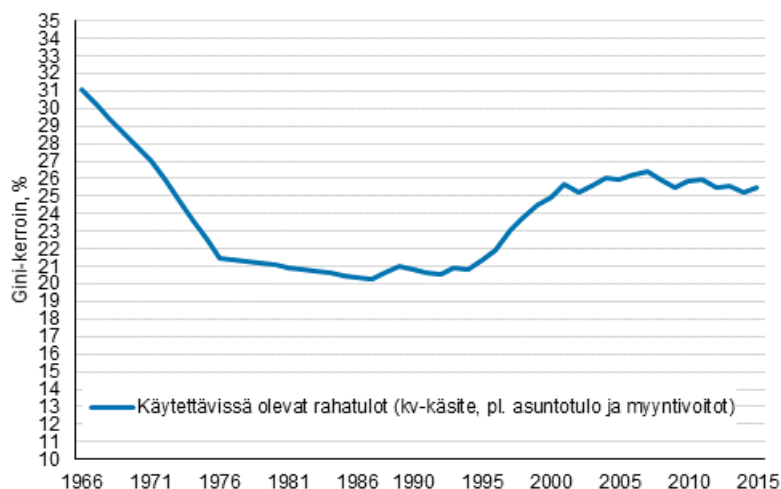
Lähde: Eurostat, EU:n tulo- ja elinolotilasto (EU-SILC 2015, tulojen viitevuosi 2014, UK 2015). Kuvio perustuu tämän julkaisun liitetäulukon 1 tietoihin.

Tulotaso on matalin Itä- ja Etelä-Euroopassa, joissa usein myös suhteelliset tuloerot ovat suuret. Poikkeuksia ovat Tšekki, Slovakia ja Slovenia, joissa tuloerot ovat verraten kapeat. Sveitsi, Luxemburg ja Norja erottuvat hyvin korkean tulotason maina, joista Norjassa on Eurostatin tietojen mukaan selvästi pienimmät suhteelliset tuloerot.

3.2 Tuloerojen kehitys Suomessa 1966–2015

Suomessa tuloerot kaventuivat 1960-luvun puolivälistä 1980-luvulle (kuvio 12, tulonjakotilaston [tietokantataulukot](#)). Muutokset olivat tämän jälkeen pieniä, kunnes tuloerot kasvoivat muutamassa vuodessa 1990-luvun loppupuolella lähelle nykytasoa. Tämän jälkeen muutokset ovat olleet vähäisiä. Tuloerot kasvoivat hieman vuoteen 2007 asti, jonka jälkeen ne ovat lievästi kaventuneet. Kuvion aikasarja perustuu Eurostatin tietojen (2003–) kanssa yhdenmukaisiin määritelmiin.

Kuvio 12. Tuloerot Suomessa 1966–2015, Gini-kerroin (%), käytettävissä olevat rahatulot (kv-käsite, ilman myyntivoittoja ja asuntotuloa)

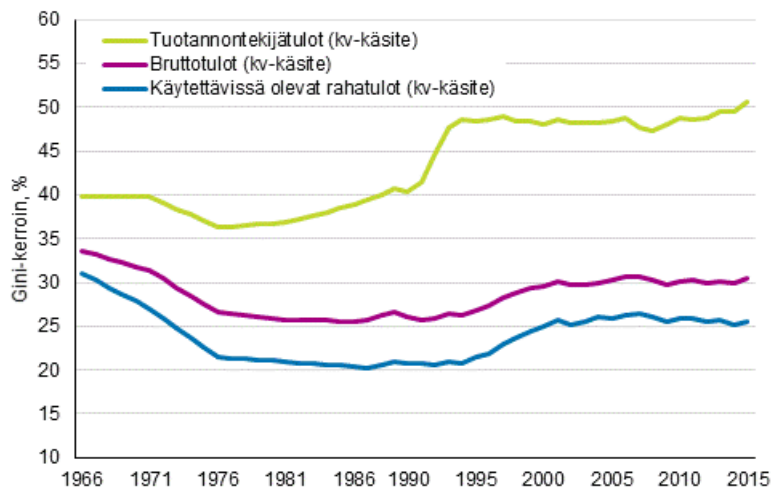
Lähde: Tulonjakotilasto (1986–2015, vuosittaiset tiedot), Kulutustutkimus (1966,1971,1976,1981), muut vuodet lineaarisesti interpoloitu.

Suomen tuloerojen kasvu 1990-luvulla oli kansainvälisesti verraten nopeaa. OECD-maista vain Ruotsissa Gini-kertoimen muutos on ollut suurempaa 1990-luvun puoliväliin verrattuna. Ruotsissa tuloerot (pl. myyntivoitot) ovat kasvaneet myös 2000-luvulla. Pitkän aikavälin kansainvälisiin vertailuihin soveltuvat OECD:n tiedot paremmin kuin Eurostatin tiedot, sillä Eurostatin vertailukelpoiset aikasarjat ovat huomattavasti lyhyempiä (2003–). Tietoja OECD-maiden tuloeroista ja niiden muutoksesta löytyy [OECD:n tulonjakotietokannasta](#).

3.3 Tuotannontekijätulojen erot suurimmillaan viiteenkymmeneen vuoteen

Suomessa tuloerojen kasvun taustalla 1990-luvun lopussa oli vuosikymmenen alun syvä lama ja sitä seurannut nousukausi. Laman aikana tuotannontekijätulojen erot kasvoivat nopeasti ja käytettävissä olevien rahatulojen erot vasta laman taituttua. Tätä havainnollistaa kuvio 13, jossa on esitetty tuotannontekijätulojen, bruttotulojen ja käytettävissä olevien rahatulojen jakautuminen koko väestössä vuodesta 1966 alkaen. Viime vuosien talouskriisin tulonjakovaikutukset ovat Suomessa pieniä 1990-lukuun verrattuna.

Kuvio 13. Tuotannontekijätulojen, bruttotulojen ja käytettävissä olevien rahatulojen Gini-kertoimet 1966–2015, (kv-käsitteet, ilman myyntivoittoja ja asuntotuloa)

Lähde: Tulonjakotilasto (1986–2015, vuosittaiset tiedot), Kulutustutkimus (1966,1971,1976,1981), muut vuodet lineaarisesti interpoloitu.

Vuonna 2015 käytettävissä olevien rahatulojen (pl. myyntivoitot) erot olivat likimain samalla tasolla kuin vuosituhaten vaihteessa. Sen sijaan tuotannontekijätulojen erot ovat alkaneet viime vuosina jälleen kasvaa. Tuotannontekijätuloja ovat tuotantotoiminnasta ja omaisuudesta saadut palkka-, yrittäjä- ja omaisuustulot. Tuotannontekijätulot eivät sisällä tulonsiirtojen vaikutusta, joten ne jakautuvat epätasaisimmin koko väestön kesken.

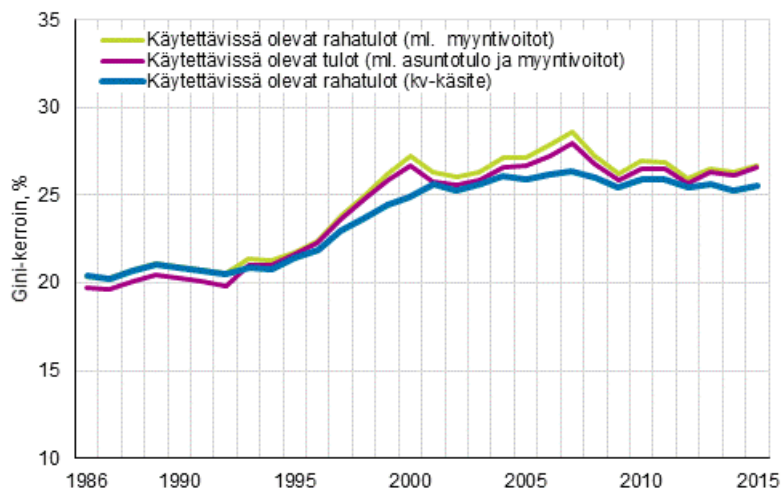
Laman aikana 1990-luvun alussa tuotannontekijätulojen erot kasvoivat huomattavasti työttömyyden ja konkurssien myötä. Tulonsiirrot pitivät kuitenkin käytettävissä olevien tulojen erot lähes ennallaan. Laman jälkeen tuotannontekijätulojen erot eivät pienentyneet. Hyvä työllisyyskehitys toisaalta tasasi hieman työtulojen eroja koko väestössä, mutta toiseen suuntaan vaikutti suurituloisille kohdentunut omaisuustulojen (mm. osinkotulojen) voimakas kasvu. Kun tulonsiirrot ja verotus tasasivat kasvaneita tuotannontekijätulojen eroja aiempaa vähemmän, kasvoivat käytettävissä olevien tulojen erot nopeasti 1990-luvun puolivälistä alkaen vuoteen 2001 asti.

3.4 Tuloerojen kehitys vaihtoehtoisilla tulokäsitteillä

Edellä käytetty kansainvälisesti vertailukelpoinen tulokäsite ei sisällä ns. laskennallista asuntotuloa eikä veronalaisia myyntivoittoja (ks. [Canberra Group](#), 2011; [OECD](#), 2013), eivätkä ne ole mukana Eurostatin ja OECD:n tilastotiedoissa. Ennen tilastovuotta 2011 tulonjakotilastossa käytettiin pääasiallisesti tulokäsitettä, jossa nämä tuloerät luettiin omaisuustulona osaksi käytettävissä olevia tuloja.

Kuviossa 14 on kuvattu tuloerojen kehitys vuodesta 1986 lähtien vanhalla asuntotulon ja veronalaiset myyntivoitot sisältävällä tulokäsitteellä. Lisäksi kuviossa on mukana tulokäsite, jossa käytettävissä oleviin rahatuloihin on lisätty vain myyntivoitot (nettona).

Kuvio 14. Tuloerojen kehitys 1986–2015 kolmella erilaisella nettotulojen käsitteellä, Gini-kerroin (%)

Vaihtoehtoisilla tulokäsitteillä tuloerot muuttuvat hieman enemmän kuin kansainvälisiin vertailuihin soveltuvalla tulokäsitteellä. Asuntotulo kuvaa kotitalouden saamaa laskennallista etua verrattuna vastaavanlaisessa markkinahintaisessa vuokra-asunnossa asuvaan kotitalouteen. Asuntotulon huomioiminen on yleensä kaventanut tuloeroja hieman, mutta ajallinen kehitys ei ole olennaisesti muuttunut. Parina viime vuotena laskennallisella asuntotulolla on kuitenkin ollut tuloeroja lievästi kasvattava vaikutus.

Kun veronalaiset myyntivoitot lasketaan tuloihin mukaan, kasvaa tuloerojen taso, ja niiden muutoksessa on enemmän suhdanneluonteista vaihtelua. Myyntivoittojen vaikutus on suurin suhdannehuipussa (2000, 2007) ja ne voivat vaikuttaa merkittävästi tuloerojen vuosimuutokseen. Erityisesti 1990-luvun lopussa ja vuosina 2004–2007 kehitys poikkeaa.

Kuvio 14 perustuu tulonjakotilaston [tietokantataulukon](#) lukuihin. Asuntotulon ja/tai myyntivoitot sisältävät aikasarjat eivät ole täysin vertailukelpoisia vuosien 1986–1992 ja 1993–2015 välillä. Veronalaisista myyntivoitoista on vertailukelpoista tietoa käytännössä vain vuodesta 1993 alkaen; sitä ennen veropohja

oli huomattavasti kapeampi. Asuntotulon laskentamenetelmää muutettiin vuonna 2006 ja aikasarjatiedot on laskettu uudella menetelmällä takautuvasti vuoteen 1993 asti (ks. laatuseloste).

3.5 Tilastoaineistoon liittyviä huomioita ja varauksia

Tässä katsauksessa esitetyt Suomen tiedot ovat vuosittaisia vuodesta 1986 eteenpäin ja ne perustuvat Tilastokeskuksen otospohjaiseen tulonjakotilastoon, johon EU:n tulo- ja elinolotilasto (EU-SILC) on sisältynyt vuodesta 2003 alkaen. Vuosien 1966–1981 tiedot perustuvat noin viiden vuoden välein tehtyihin kulutustutkimuksiin. Puuttuvat välivuodet on lineaarisesti interpoloitu.

Suomen tiedot ulottuvat yhtä vuotta pidemmälle kuin kansainväliset vertailutiedot tuloista eli vuoteen 2015. Tulonjakotilaston käytettävissä olevat rahatulot -käsite vastaa EU:n tulo- ja elinolotilaston (EU-SILC) tulokäsitettä sillä poikkeuksella, että tulonjakotilastossa palkkatuloihin luetaan rahapalkan lisäksi kaikki palkkatulojen luontoisetuudet, EU:n tulomääritelmässä ainoastaan autoetu.

Kansainvälisissä vertailuissa pieniä maiden välisiä eroja ei ole syytä korostaa. EU:n tulo- ja elinolotilaston tiedot perustuvat otostutkimuksiin, joten tiedot sisältävät otantaan liittyvää epävarmuutta. Lisäksi vertailukelpoisuutta heikentää se, että tietyissä maissa tulotiedot perustuvat pitkälti rekisteritietoihin (vuonna 2015 Pohjoismaat, Alankomaat, Slovenia, Ranska, Sveitsi; suurelta osin myös Itävalta ja Espanja) ja muissa kokonaan tai suurelta osin haastattelutietoihin. Tulot eivät myöskään sisällä yhteiskunnan rahoittamien julkisten palvelujen arvoa, joiden arvo suhteessa käytettävissä oleviin tuloihin on suuri mm. Pohjoismaissa.

Eurostatin lisäksi keskeinen tietolähde tuloeroista on OECD:n tulonjakotietokanta. Näiden tiedot tuloeroista poikkeavat esimerkiksi muissa Pohjoismaissa, sillä OECD käyttää eri tietolähdettä kuin Eurostat. OECD:n tietojen mukaan Ruotsissa on Suomea suuremmat tuloerot ja Tanskassa pienemmät, mikä poikkeaa Eurostatin tiedoista. Suomesta sekä Eurostatin (2003–) että OECD:n (1987–) tiedot perustuvat samaan lähteeseen eli Tilastokeskuksen tulonjakotilastoon ja kuva tuloerojen kehityksestä on sama, vaikka OECD:n käyttämä erilainen kulutusyksikköasteikko aiheuttaa tasoeron myös Suomen tietoihin. Tilastotietoja OECD-maiden tuloeroista ja niiden muutoksesta löytyy [OECD:n tulonjakotietokannasta](#).

Ensisijaisesti Tilastokeskus seuraa Suomen tuloerojen kehitystä nykyään koko väestön kattavasta täysin rekisteripohjaisesta [tulonjaon kokonaistilastosta](#) tässä käytetyn otosaineiston asemesta. Kokonaistilaston tulokäsite sisältää veronalaiset myyntivoitot, mutta ei laskennallista asuntotuloa. Tulonjaon kokonaistilaston tulo- ja kotitalouskäsitteet ovat rekisteripohjaisia ja tämän vuoksi ne poikkeavat jonkin verran kansainvälisistä suosituksista. Lisäksi tulonjaon kokonaistilaston tiedot alkavat vasta vuodesta 1995.

Liitetaulukot

Liitetaulukko 1. Tuloerot ja ostovoimakorjattu tulotaso Euroopan maissa vuonna 2014 . Taulukkoa korjattu 20.6.2017.

Taulukkoa korjattu 20.6.2017. Korjattu kohta on merkitty punaisella.

Maa	Indikaattori								
	Gini (%)	Pienituloisin 10 % (S10), tulo-osuus, %	Pienituloisin 40 % (S40), tulo-osuus, %	Suurituloisin 10 % (S90), tulo-osuus, %	S90/S10-suhde	Palma-suhde (S90/S40)-suhde)	Mediaanitulo, euroa	Pienituloisin 10 %, yläraja, euroa	Suurituloisin 10 %, alaraja, euroa
Islanti	23,6	3,6	25,4	20,2	5,6	0,80	24 554	14 871	39 605
Slovakia	23,7	3,3	24,8	19,3	5,8	0,78	12 499	6 640	19 913
Norja	23,9	3,6	24,9	20,2	5,6	0,81	34 639	19 693	55 908
Slovenia	24,5	3,8	24,3	20,2	5,3	0,83	18 470	9 757	30 512
Tsekki	25,0	4,1	24,7	21,7	5,3	0,88	14 250	8 643	24 776
Suomi	25,2	4,1	24,2	21,0	5,1	0,87	23 763	13 613	40 951
Ruotsi	25,2	3,5	23,8	20,1	5,7	0,84	25 947	13 835	42 974
Belgia	26,2	3,7	23,3	20,8	5,6	0,89	24 363	13 100	41 442
Alankomaat	26,7	3,8	23,7	22,3	5,9	0,94	23 710	13 674	41 384
Itävalta	27,2	3,5	23,1	22,3	6,4	0,97	26 883	14 304	46 496
Tanska	27,4	3,2	23,2	22,6	7,1	0,97	24 930	14 189	41 952
Malta	28,1	3,7	22,3	22,5	6,1	1,01	20 401	10 673	37 313
Unkari	28,2	3,3	22,4	22,4	6,8	1,00	9 685	5 013	17 873
Luxemburg	28,5	3,5	22,4	22,7	6,5	1,01	35 816	18 971	65 273
Ranska	29,2	3,7	22,5	24,6	6,6	1,09	24 319	13 388	45 025
Sveitsi	29,6	3,4	22,1	24,2	7,1	1,10	32 520	16 875	59 706
Irlanti	29,8	3,4	21,5	23,3	6,9	1,08	21 652	11 257	41 305
Saksa	30,1	2,9	21,4	23,6	8,1	1,10	24 907	12 365	46 274
Kroatia	30,6	2,6	20,2	22,8	8,8	1,13	10 101	4 457	19 072
Puola	30,6	3,0	21,1	23,9	8,0	1,13	12 169	5 891	23 878
Italia	32,4	2,1	19,7	24,1	11,5	1,22	18 828	7 986	36 162
UK	32,4	2,8	20,4	25,2	9,0	1,24	21 662	10 996	43 190
Kypros	33,6	3,3	20,1	27,2	8,2	1,35	18 728	9 689	38 356
Makedonia	33,7	1,8	18,5	23,9	13,3	1,29	5 572	2 138	11 595
Portugali	34,0	2,5	19,4	26,1	10,4	1,35	12 618	5 428	26 298
Kreikka	34,2	1,9	18,8	25,3	13,3	1,35	10 765	4 294	21 776
Espanja	34,6	1,7	18,3	24,8	14,6	1,36	17 688	6 541	36 816
Viro	34,8	2,3	18,5	25,6	11,1	1,38	12 758	5 908	28 211
Latvia	35,4	2,2	18,1	26,3	12,0	1,45	9 897	4 213	21 346
Bulgaria	37,0	2,2	17,9	28,4	12,9	1,59	8 417	3 383	18 114
Romania	37,4	1,5	16,8	27,1	18,1	1,61	5 329	1 644	10 662
Liettua	37,9	2,2	17,4	28,8	13,1	1,66	10 091	4 378	22 508
Serbia	38,2	1,2	16,2	27,2	22,7	1,68	6 166	1 958	13 085
EU-28	31,0	2,8	20,9	24,1	8,6	1,15	..	..	..

1) Lähde: EU:n tulo- ja elinolututkimus 2015. Tulotiedot ovat vuodelta 2014 (UK 2015). Eurostatin sivuilla tiedot esitetään tiedonkeruuvuoden 2015 alla. Maat on järjestetty Gini-indeksin mukaan. Euromääräiset tiedot on ostovoimakorjattu (Suomen hintataso= 1). Tulokäsitelä: ekvivalentit käytettävissä olevat rahatulot (pl. myyntivoitot) vuodessa, henkilöpainotus. Eri kokoisille kotitalouksille tulorajat on kerrottava kotitalouksien kulutusyksiköiden lukumäärällä (muunnettu OECD-asteikko). S90/S10 on suuri- ja pienituloisimman kymmenesosan keskiarvotulojen/tulo-osuuksien suhde. EU-maiden (EU-28) tiedot ovat maiden väestöosuksilla painotettuja keskiarvoja.

Liitetaulukko 2. Köyhyys- tai syrjäytymisriskissä olevien henkilöiden osuus ja lukumäärä yhteensä ja komponentteittain Euroopan maissa vuonna 2014

	AROPE, %	Pienituloisuus, %	Vajaatyöllisyys, %	Vakava aineellinen puute, %	AROPE, 1 000	Pienituloisuus, 1 000	Vajaatyöllisyys, 1 000	Vakava aineellinen puute, 1 000
Islanti	13,0	9,6	4,1	1,6	41	30	13	5
Tsekki	14,0	9,7	5,1	5,6	1 444	1 006	529	577
Norja	15,0	11,9	5,8	1,7	770	612	297	89
Ruotsi	16,0	14,5	4,2	0,7	1 555	1 413	410	71
Alankomaat	16,4	11,6	7,7	2,6	2 744	1 945	1 298	429
Suomi	16,8	12,4	7,7	2,2	904	668	415	118
Tanska	17,7	12,2	8,3	3,7	999	686	469	206
Ranska	17,7	13,6	6,3	4,5	11 048	8 474	3 956	2 829
Sveitsi	18,2	15,6	4,1	1,4	1 476	1 261	332	115
Itävalta	18,3	13,9	6,2	3,6	1 551	1 178	525	302
Slovakia	18,4	12,3	5,6	9,0	963	643	294	471
Luxemburg	18,5	15,3	4,7	2,0	95	79	24	10
Slovenia	19,2	14,3	5,7	5,8	385	287	114	116
Saksa	20,0	16,7	7,1	4,4	16 083	13 428	5 685	3 555
Belgia	21,1	14,9	11,4	5,8	2 336	1 649	1 265	640
Malta	22,4	16,3	6,9	8,1	94	69	29	34
Puola	23,4	17,6	5,4	8,1	8 761	6 595	2 002	3 032
UK	23,5	16,7	9,0	6,1	15 028	10 663	5 777	3 904
EU 28	23,7	17,3	7,9	8,1	118 823	86 592	39 625	40 320
Viro	24,2	21,6	5,0	4,5	315	281	65	58
Irlanti	26,0	16,3	15,4	7,5	1 207	755	715	348
Portugali	26,6	19,5	8,0	9,6	2 765	2 019	827	997
Unkari	28,2	14,9	7,1	19,4	2 735	1 448	687	1 878
Espanja	28,6	22,1	11,8	6,4	13 175	10 178	5 426	2 964
Italia	28,7	19,9	8,5	11,5	17 469	12 130	5 158	6 981
Kypros	28,9	16,2	9,0	15,4	244	137	76	130
Kroatia	29,1	20,0	10,8	13,7	1 216	837	450	575
Liettua	29,3	22,2	6,9	13,9	857	649	202	407
Latvia	30,9	22,5	5,8	16,4	606	441	113	322
Kreikka	35,7	21,4	12,2	22,2	3 829	2 293	1 309	2 377
Romania	37,4	25,4	6,0	22,7	7 435	5 056	1 192	4 520
Bulgaria	41,3	22,0	8,4	34,2	2 982	1 586	606	2 468
Serbia	41,3	25,4	15,6	24,0	2 926	1 797	1 106	1 701
Makedonia	41,6	21,5	14,1	30,4	860	445	292	630

1) Lähde: EU:n tulo- ja elinolotutkimus 2015. Indikaattoreiden pohjana olevat tulotiedot ovat vuodelta 2014 (Yhdistynyt kuningaskunta 2015). Eurostatin sivuilla tiedot esitetään tiedonkeruuvuoden 2014 alla. Maat on järjestetty AROPE-indikaattorin mukaan. EU-maiden (EU-28) tiedot ovat maiden väestöosuksilla painotettuja keskiarvoja.

Laatuseloste: tulonjakotilasto

1. Tilastotietojen relevanssi

Tulonjakotilasto on vuosittain laadittava otospohjainen tilasto, joka kuvaa kotitalouksien ja ammatissa toimivien henkilöiden tulojen määrää ja muutosta, tulojen rakennetta sekä niiden jakautumista Suomessa. Kotitalouksien tulokehitystä seurataan pitkinä aikasarjoina. Tulonjakotilaston aikasarjatiedot muodostetaan takautuvasti vertailukelpoisiksi. Ensimmäinen varsinainen tulonjakotilasto laadittiin vuonna 1977.

Tulonjakotilaston tietosisältö perustuu kansainvälisiin tulonjakotilaston suosituksiin¹⁾. Tietoina ovat kotitalouksien bruttotulot eli palkka-, yrittäjä- ja omaisuustulot ja saadut tulonsiirrot, sekä maksetut tulonsiirrot. Näiden tulokomponenttien perusteella muodostuu käytettävissä olevat rahatulot, joka on tulonjakotilaston ensisijainen tulokäsite vuodesta 2011 lähtien. Tietosisältö vastaa EU:n tulo- ja elinolutilastossa (EU-SILC) sekä OECD:n tulonjakotietokannassa käytettäviä tulokäsitteitä (ks. 6 Tilastojen vertailukelpoisuus).

Tilastokeskus julkaisee tietoja kotitalouksien toimeentulosta, tuloeroista ja pienituloisuudesta väestöryhmittäin tulonjakotilaston internet-sivuilla. Tietoja tilastoidaan muun muassa kotitalouksien tulotason, sosioekonomisen aseman, elinvaiheen ja asuinalueen mukaan.

Tulonjakotilastossa on myös tietoa veloista, asumisesta, asumismenoista, päivähoitomaksuista, muista kotitalouksien toimeentuloon vaikuttavista tekijöistä ja toimeentulon riittävydestä. Tilastokeskus ja Euroopan yhteisön tilastovirasto EUROSTAT julkaisevat tietoja eri yhteyksissä säännöllisesti verkkosivuillaan.

Tulonjakotilastossa perusaineistosta laaditaan vuosittain palveluaineisto, jota luovutetaan tutkimustarkoituksiin. Tulonjaon palveluaineistoa käytetään julkishallinnossa, yliopistoissa ja tutkimuslaitoksissa tulonjaon ja sosiaaliturvaetuksien tutkimukseen ja kehittämiseen. Palveluaineiston tutkimuskäytön erityisenä muotona on mikrosimulointi. Tulonjakotilaston palveluaineiston lisäksi sen perusaineistosta laaditaan erillisestä pyynnöstä erityisselvityksiä ja toimeksiantoja.

Tulonjakotilaston aineisto on yleisesti käytetty tutkimusaineisto kansainvälisessä vertailevassa tutkimuksessa. Tulonjakotilaston tietojen keruun yhteydessä kerätään tietoja Eurostatin EU:n tulo- ja elinolutilastoa EU-SILCiä varten (EU:n parlamentin ja neuvoston asetus 1177/2003). Tämän aineiston tutkimuskäyttö on Eurostatin kautta vilkasta. Tulonjakotilaston aineistoa toimitetaan määrävuosin Luxemburg Income Study'n (LIS) kansainväliseen tietokantaan, joka on maailmanlaajuisessa tutkimuskäytössä. Aineistoa toimitetaan säännöllisesti myös OECD:lle ja kansainväliseen EUROMOD-mikrosimulointitutkimukseen.

2. Tilastotutkimuksen menetelmäkuvaus

Tilasto perustuu vuosittain kerättävään otosaineistoon. Perustiedot kerätään yhdistämällä kotitalouksilta haastatteleamalla kerättyjä tietoja ja rekisteritietoja. Pääosa kotitalouksien luokittelutiedoista sekä ne tulotiedot, joita ei ole saatu rekistereistä, on kerätty haastatteleamalla.

Haastattelut

Haastatteluista vastaa Tilastokeskuksen haastatteluorganisaatio. Haastattelut tehdään tietokoneavusteisesti Blaise-lomakeohjelmiston avulla valtaosin puhelinhaastatteluina. Kielenä käytetään haastateltavan valinnan mukaan joko suomea, ruotsia tai englantia (tilastovuodesta 2014 lähtien). Haastattelun keskimääräinen kesto oli noin 30 minuuttia vuoden 2015 tutkimuksessa.

Rekisterit

Suuri osa tutkimuksen tiedoista saadaan hallinnollisista rekistereistä ja tilastorekistereistä. Tulonjakotilaston rekisterilähteitä ovat:

1) OECD (2013) OECD Framework for Statistics on the Distribution of Household Income, Consumption and Wealth. OECD Publishing; UNECE (2011) Canberra Group Handbook on Household Income Statistics, Second Edition 2011.

- Väestörekisterikeskuksen väestötietojärjestelmä ja Tilastokeskuksen Suomen väestöä koskeva tietokanta
- Verohallituksen verotietokanta
- Kansaneläkelaitoksen eläkevakuutus-, sairausvakuutuskorvaus- ja kuntoutusrekisteri, elatustukirekisteri, opintotukirekisteri sekä asumistukirekisteri
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toimeentulotukirekisteri
- Eläketurvakeskuksen eläketapahtumarekisteri
- Tilastokeskuksen tutkintorekisteri
- Valtiokonttorin sotilasvammakorvausjärjestelmän tietokanta
- Koulutusrahaston tiedostot
- Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksen maatilarekisteri
- Tilastokeskuksen yritysrekisteri
- Finanssivalvonnan (FIVA) tiedot (ansiosidonnaiset työttömyyspäivärahat)

Perusjoukko

Tilaston kohdeperusjoukon muodostavat Suomessa tilastovuoden lopussa (31.12.2015) vakinaisesti asuvat yksityiskotitaloudet eli ns. kotitalousväestö. Tutkimuksen ulkopuolelle jäävät

- osoitteettomat
- laitospöytä (esimerkiksi pitkäaikaisesti vanhainkodeissa, hoitolaitoksissa, vankiloissa tai sairaaloissa asuvat)
- pysyvästi ulkomailla asuvat, ja myös yli vuoden tilapäisesti ulkomailla oleskelevat, jos heidän Suomessa asuva kotitaloutensa katsoo, että henkilö ei viitevuonna kuulunut kyseiseen kotitalouteen
- turvapaikanhakijat ja tilapäisesti Suomessa asuvat.

Varusmiehet luetaan tilaston perusjoukkoon kuuluviksi. Kuhunkin kotitalouteen kuuluvat henkilöt määritellään haastattelun perusteella tilastovuoden lopun tilanteen mukaan.

Otanta-asetelma

Tulonjakotilasto perustuu kiertävään paneeliotokseen. Kotitalous osallistuu tutkimukseen neljänä peräkkäisenä vuotena, eli tilastovuoden aineisto koostuu 1.–4. tutkimuskertaa otoksessa mukana olevista kotitalouksista (taulukko 2). Vuoteen 2008 saakka tulonjakotilaston otos sisälsi kaksi paneelia, eli otoksessa ensimmäistä ja toista tutkimuskertaa mukana olevat kotitaloudet. Siirryttäessä kahdesta neljään tutkimuskertaan pienennettiin lähtöotosta siten, että ensimmäiselle tutkimuskerralle on valittu vuoden 2009 tilastosta alkaen 5 000 kotitaloutta aikaisemman 7 500:n sijaan.

Tulonjakotilaston otanta-asetelmana on kaksivaiheinen ositettu otanta. Ensimmäisessä vaiheessa muodostetaan ns. master-otos poimimalla systemaattisella otannalla 50 000 16 vuotta täyttäneitä kohdehenkilöä Tilastokeskuksen väestöä koskevasta tietokannasta²⁾(tilastovuonna 2015 master-otoksen koko oli poikkeuksellisesti 100 000). Otokseen poimitujen kohdehenkilöiden asuntokunnat muodostetaan yhdistämällä kohdehenkilön kanssa samassa asunnossa vakituisesti asuvat henkilöt kotipaikkatunnuksen avulla. Toisessa vaiheessa master-otoksesta poimitaan ositteittain varsinainen tulonjakotilaston otos, 5 000 asuntokuntakotitaloutta. Kotitalouden todennäköisyys sisältyä otokseen riippuu osituskriteerien ohella 16 vuotta täyttäneiden jäsenten lukumäärästä. Ositteet muodostetaan tilastovuotta edeltävän vuoden verotietojen perusteella. Ositteiden muodostamisessa käytetään tietoja asuntokuntakotitalouden valtionveronalaisista tuloista ja kotitalouden jäsenten sosioekonomisista ryhmistä³⁾. Verorekisterin tietojen perusteella muodostetut sosioekonomiset ryhmät ovat palkansaaajat, maatalousyrittäjät, muut yrittäjät, eläkeläiset ja muut. Vuonna 2014 ositteiden määrä vähennettiin kahteentoista yhdistämällä verotietueettomat pienituloisten muut 1 ryhmään. Muutos ei vaikuta tietojen vertailukelpoisuuteen. Ositekohtaisten otoskokojen määrittelyssä eli otoksen kiintiöinnissä on otettu huomioon tulonjakotutkimuksen erityistarpeet. Yrittäjillä ja suurituloisilla on muita suurempi todennäköisyys sisältyä otokseen. Otoksen kiintiöintiä

2) Vuodesta 2003 lähtien ikäraja on ollut 16 vuotta aikaisemman 15 vuoden sijaan. Tähän päädyttiin sovitettaessa kansallisen tulonjakotilaston ja Euroopan yhteisön tilastoviraston Eurostatin EU:n tulo- ja elinoloilaston (EU-SILC) edellyttämiä toteuttamiskäytäntöjä.

3) Vuodesta 2003 lähtien ositteet on määritelty kohdehenkilön kotitalouden sosioekonomisen ryhmän ja tuloluokan mukaan, kun aiemmin luokittelu tehtiin kohdehenkilön mukaan. Ositeluokittelun muutos perustuu testeihin, joissa kotitalouteen perustuvan luokittelun todettiin olevan estimoinnin kannalta tehokkaamman kuin henkilöön perustuvan.

muutettiin vuodesta 2007 alkaen kasvattamalla pienituloisten ja eläkeläisten lukumäärää. Muutoksen taustalla oli tarve tehostaa pienituloisuusindikaattoria, esimerkiksi pienituloisuusasteen, estimointia.

Tulonjakotilaston siirrettyä neljän paneelin kiertävään otokseen vuonna 2009 on 2.–4. tutkimuskerralle poimittu 16-vuotiaiden kohdehenkilöiden lisäotokset vuosittain. Vuonna 2009 poimittiin lisäksi poikkeuksellisesti 17-vuotiaiden kohdehenkilöiden lisäotokset tutkimuksen 3.–4. tutkimuskerralle ja 18-vuotiaiden kohdehenkilöiden lisäotos 4. tutkimuskerralle. Tutkimuskerrasta riippuen lisäotokseen poimitut kohdehenkilöt osallistuvat tutkimukseen 1–3 tutkimuskertaa. Lisäotoksilla varmistetaan tilaston edustavuus kotitalousväestön ikäjakauman suhteen.

Painokertoimet

Hyväksytysti osallistuneet kotitaloudet ja henkilöt saavat painokertoimen, jolla niiden tiedot korotetaan edustamaan perusjoukon tietoja. Kotitalouksille muodostetaan aluksi asetelmapainot käyttäen hyväksi kotitalouden sisällyttämistodennäköisyyttä. Tämän jälkeen hyväksytyn otoksen asetelmapainoille tehdään vastauskatkorjaus kertomalla ne ositteittain hyväksytysti vastanneiden kotitalouksien osuuden käänteisluvulla. Nämä otostason tietojen perusteella vastauskatkorjatut painot kalibroidaan CALMAR-makrolla vastaamaan perusjoukon keskeisiä tunnettuja jakaumia. Menettelyllä pyritään pienentämään kadon valikoivuuden aiheuttamaa harhaa ja tuottamaan mahdollisimman tarkkoja estimaatteja tärkeimmille tulomuuttujille. Vuoden 2015 aineiston painojen kalibroinnissa käytettiin seuraavia tietoja:

- alue (maakuntajako, jossa Helsinki ja muu pääkaupunkiseutu erikseen; tilastollinen kuntaryhmitys)
- asuntokunnan koko
- jäsenten ikä- ja sukupuoliryhmät
- keskeisten tuloerien kokonaissummat: palkka-, yrittäjä- ja omaisuustulot, työttömyyspäivärahat (peruspäiväraha ja työmarkkinatuki, ansiosidonnainen osuus), eläkkeet, asunto- ja opintolainojen korot; tulonsaajien lukumäärät (ansiosidonnainen työttömyyspäiväraha, palkkatulot, eläketulot).

3. Tietojen oikeellisuus ja tarkkuus

Taulukossa 1 on esitetty tietoja vuoden 2015 tulonjakotilaston ensimmäisen tutkimuskerran otoksesta ja kadosta ositteittain. Ositteessa oleva numero kuvaa tuloluokkaa, esimerkiksi palkansaajat on jaettu valtionveronalaisten tulojen mukaan neljään luokkaan (1=pienituloisin, 4=suurituloisin luokka).

Taulukko 1. Vuoden 2015 tulonjakotilaston I tutkimuskerran otoksen jakautuminen ositteittain

	Masterotoksen koko	Brutto-otos	Poimintasuhte, %	Hyväksytyjä kotitalouksia	Kato	Ylipeitto
Osio						
Palkansaajat 1	20 979	820	3,9	471	338	11
Palkansaajat 2	16 979	650	3,8	387	259	4
Palkansaajat 3	14 659	567	3,8	351	207	9
Palkansaajat 4	7 159	500	6,9	333	159	8
Yrittäjät 1	3 306	400	12,0	254	141	5
Yrittäjät 2	1 567	300	19,1	191	108	1
Maanviljelijät 1	1 359	200	14,7	145	53	2
Maanviljelijät 2	1 194	183	15,3	145	35	3
Eläkeläiset 1	15 437	500	3,2	303	160	37
Eläkeläiset 2	10 973	400	3,6	298	87	15
Muut 1	5 630	346	6,1	168	171	7
Muut 2	894	134	14,9	83	50	1
Yhteensä	100 136	5 000	4,9	3 129	1 768	103

Koko otoksen koosta, vastanneista, kadosta ja ylipeitosta on esitetty tietoja taulukossa 2. Vuonna 2015 otoskoko oli yhteensä 13 430 kotitaloutta, joista osa paljastui haastateltaessa kohdeperusjoukkoon kuulumattomiksi. Tällaisia ylipeittotapauksia ovat esimerkiksi kotitaloudet, joiden kohdehenkilö on

muuttanut pysyvästi ulkomaille tai laitokseen tai kuollut. Ylipeiton poistamisen jälkeen netto-otokseen jäi 13 239 taloutta.

Ensimmäistä kertaa tutkimukseen osallistuvilla vastauskato oli 36,1 prosenttia. Toista kertaa tutkimukseen osallistuvien kotitalouksien vastauskato oli 13,1 prosenttia, kolmatta kertaa osallistuvien 10,3 prosenttia ja neljättä kertaa osallistuvien 6,4 prosenttia. Toista tai useampaa kertaa tutkimuksessa mukana olevien kotitalouksien vastauskadot on taulukossa laskettu ehdolla, että kotitalous on osallistunut tutkimukseen aikaisempina vuosina. Kadoksi jääneet kotitaloudet eivät ole mukana tutkimuksen seuraavilla haastattelukerroilla. Koko otoksessa (kaikki tutkimuskerrat) nettokato oli 19,8 prosenttia vuonna 2015. Vuoden 2015 tulonjakotilaston aineistoon hyväksytyjen kotitalouksien lukumäärä oli yhteensä 10 620 kotitaloutta. Näissä kotitalouksissa oli kaikkiaan 25 983 henkilöä.

Taulukko 2. Tulonjakotilaston 2015 otoskoko ja vastauskato

	Tutkimuskerta				
	Koko otos	1	2	3	4
Brutto-otos, kotitalouksia	13 430	5 000	3 206	2 708	2 516
Ylipeitto	191	103	31	31	26
Netto-otos	13 239	4 897	3 175	2 677	2 490
Kato	2 619	1 768	417	275	159
- Kieltäytyneitä	1 711	1 087	325	199	100
- Ei tavoitettu	755	588	65	56	46
- Muu syy	153	93	27	20	13
Hyväksytyjä	10 620	3 129	2 758	2 402	2 331
Nettokato, %	19,8	36,1	13,1	10,3	6,4

Taulukossa 3 on tarkasteltu vastauskadon jakautumista ositteittain tutkimuksen ensimmäisellä tutkimuskerralla vuosina 2006–2015. Vastauskatoprosentit on laskettu painottamattomista luvuista otostasolla. Vuonna 2015 vastauskato kasvoi hieman edellisvuodesta.

On huomattava, että vuodesta 2003 lähtien käytetty kotitalouksien luokittelu ositteisiin pohjautuu kohdehenkilön kotitalouteen eikä kohdehenkilöön, ja hankalasti luokiteltaviin kolmeen viimeiseen ryhmään (muut, ei verotietuetta) on jäänyt selkeästi vähemmän havaintoja kuin aikaisempina vuosina. Tästä syystä vastauskadon vaihtelu näkyy voimakkaammin näissä muutenkin heterogeenisissä ryhmissä.

Vastauskadon (yksikkökato) ohella tulosten laatuun vaikuttaa yksittäisiin haastattelukysymyksiin liittyvä osittaiskato (eräkato). Korkotulotiedoissa (lähdeverolain alaiset korkotulot) on huomattavampaa osittaiskatoa. Korkotulotietojen puuttumista korjataan nk. hot deck -imputointimenetelmällä.

Taulukko 3. Nettokato (%) tulonjakotilaston I paneelissa vuosina 2006–2015

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Palkansaajat 1	30,9	27,7	32,1	35,3	32,7	38,5	40,0	37,7	42,5	41,7
Palkansaajat 2	24,0	23,9	26,7	31,4	27,2	35,2	28,8	36,6	36,0	40,0
Palkansaajat 3	22,3	23,7	26,7	27,3	26,8	28,5	29,0	33,4	32,7	37,0
Palkansaajat 4	25,0	23,1	30,2	28,3	23,5	32,7	27,0	37,8	34,0	32,3
Yrittäjät 1	25,9	26,2	28,5	30,7	31,2	34,0	35,7	41,6	36,7	35,6
Yrittäjät 2	24,4	28,4	30,1	26,7	30,9	28,8	30,2	31,3	37,3	36,1
Maanviljelijät 1	17,2	16,4	16,1	21,7	17,6	21,7	22,1	24,7	22,7	26,7
Maanviljelijät 2	11,9	15,0	13,9	13,3	15,8	23,4	16,1	26,2	19,6	19,4
Eläkeläiset 1	25,3	29,0	27,2	29,9	24,7	35,7	30,3	35,0	35,2	34,5
Eläkeläiset 2	20,4	16,7	20,5	19,6	21,4	24,0	25,6	26,5	22,4	22,5
Muut 1	41,4	39,4	41,4	45,6	38,2	49,8	48,2	48,8	52,8	50,4
Muut 2	26,5	27,1	27,9	32,0	31,8	33,8	34,6	40,1	36,8	37,5
Ei verotietuetta	68,7	69,5	66,6	56,8	71,7	71,7	71,4	65,1	.	.
Yhteensä	24,9	25,6	28,2	29,9	27,9	33,6	32,0	35,9	35,5	36,1

Tulonjakotilaston tuloslukuihin eli estimaatteihin sisältyy otannasta aiheutuvaa satunnaisvaihtelua. Tämän satunnaisvaihtelun suuruutta voidaan arvioida estimaatin keskivirheen avulla. Keskivirheen suuruuteen vaikuttavat otoskoko ja muuttujan arvojen vaihtelu otoksessa eli otosvarianssi. Ryhmissä, joissa otokseen on tullut vähän havaintoja, keskivirhe saattaa olla suuri ja tulokset ovat sen vuoksi epävarmoja.

Tilaston taulukoissa ei ole julkaistu tulotietoja, mikäli ryhmään on otoksessa tullut vähemmän kuin 30 kotitaloutta tai tulonsaajakohtaisissa taulukoissa on vähemmän kuin 30 tulonsaajaa. Desiiliryhmien ja tuloluokkien rakennetta kuvaavissa taulukoissa on lukumäärät merkitty sulkuihin, mikäli otoksessa on vähemmän kuin 10 kotitaloutta tai tulonsaajaa. Keskivirheen avulla voidaan tutkimuksen kullekin estimaatille laskea luottamusväli, jolla perusjoukon todellinen arvo on tietyllä luotettavuustasolla.

Tulosten laatuun vaikuttavat kadon ja satunnaisvaihtelun lisäksi peittovirheet (kehikkoperusjoukko poikkeaa kohdeperusjoukosta) ja mittausvirheet (tulomuuttujan mitattu arvo poikkeaa sen oikeasta arvosta). Osa näistä virhelähteistä voi tuottaa systemaattisia virheitä. Systemaattisia virheitä voidaan arvioida vertaamalla estimaatteja rekistereistä saataviin, koko väestöä koskeviin tietoihin sekä muiden tilastojen vastaaviin tietoihin. Vertailuja tehdään vuosittain ja niitä voi tiedustella Tilastokeskuksesta.

Taulukko 4. Pienituloisuusasteen luottamusvälit ja keskivirhe vuosina 1987–2015

Vuosi	Pienituloisuusaste %	Alaraja	Yläraja	Keskivirhe
1987	9,6	9,0	10,2	0,31
1988	10,0	9,4	10,6	0,29
1989	10,9	10,3	11,4	0,28
1990	10,5	10,0	11,0	0,27
1991	9,8	9,3	10,3	0,27
1992	8,8	8,3	9,4	0,28
1993	7,2	6,7	7,8	0,30
1994	7,4	6,8	8,0	0,30
1995	7,6	7,0	8,3	0,31
1996	8,5	7,8	9,2	0,35
1997	8,5	7,8	9,1	0,34
1998	9,6	8,9	10,4	0,38
1999	9,5	8,8	10,2	0,37
2000	10,5	9,7	11,2	0,39
2001	11,6	10,8	12,4	0,41
2002	11,3	10,5	12,1	0,40
2003	11,1	10,4	11,9	0,37
2004	11,9	11,2	12,5	0,34
2005	12,7	11,9	13,4	0,37
2006	13,1	12,3	13,8	0,39
2007	13,8	13,0	14,6	0,40
2008	13,9	13,0	14,7	0,42
2009	13,2	12,4	14,0	0,40
2010	13,7	12,9	14,6	0,42
2011	13,2	12,5	14,0	0,39
2012	11,9	11,1	12,6	0,38
2013	12,8	12,1	13,6	0,40
2014	12,5	11,7	13,3	0,41
2015	11,7	10,9	12,5	0,40

Taulukko 5. Menojen kattaminen tuloilla (%), luottamusvälit ja keskivirhe vuosina 2010–2015

Vuosi		Menojen kattaminen tuloilla %	Alaraja	Yläaraja	Keskivirhe
2010	suurin vaikeuksin	2,5	2,1	3,0	0,21
	vaikeuksin	4,8	4,2	5,3	0,29
	pienin vaikeuksin	17,2	16,2	18,2	0,50
	melko helposti	35,3	34,1	36,6	0,62
	helposti	25,3	24,2	26,3	0,55
	hyvin helposti	14,2	13,3	15,0	0,42
2011	suurin vaikeuksin	2,3	1,9	2,6	0,18
	vaikeuksin	4,8	4,2	5,3	0,29
	pienin vaikeuksin	15,9	15,0	16,8	0,46
	melko helposti	33,1	31,9	34,2	0,59
	helposti	26,7	25,7	27,8	0,53
	hyvin helposti	16,8	15,9	17,7	0,45
2012	suurin vaikeuksin	2,2	1,8	2,5	0,18
	vaikeuksin	4,7	4,2	5,2	0,26
	pienin vaikeuksin	16,9	16,0	17,8	0,48
	melko helposti	34,3	33,2	35,4	0,56
	helposti	26,1	25,1	27,1	0,51
	hyvin helposti	15,4	14,7	16,2	0,38
2013	suurin vaikeuksin	2,7	2,2	3,1	0,22
	vaikeuksin	4,7	4,1	5,2	0,28
	pienin vaikeuksin	18,0	17,1	19,0	0,49
	melko helposti	36,9	35,7	38,0	0,58
	helposti	23,6	22,6	24,6	0,50
	hyvin helposti	13,6	12,9	14,3	0,38
2014	suurin vaikeuksin	2,5	2,1	2,9	0,21
	vaikeuksin	4,4	3,9	5,0	0,27
	pienin vaikeuksin	17,3	16,4	18,3	0,48
	melko helposti	34,8	33,6	36,0	0,59
	helposti	25,1	24,1	26,2	0,52
	hyvin helposti	15,1	14,4	15,9	0,38
2015	suurin vaikeuksin	2,3	1,9	2,7	0,21
	vaikeuksin	4,6	4,0	5,2	0,28
	pienin vaikeuksin	17,5	16,5	18,4	0,50
	melko helposti	32,5	31,4	33,7	0,60
	helposti	25,6	24,6	26,7	0,53
	hyvin helposti	16,7	15,9	17,6	0,42

4. Julkaistujen tietojen ajantasaisuus ja oikea-aikaisuus

Tulonjakotilastoa tehdään vuosittain. Viimeisimmät tilastotuotannon tarvitsemista rekisteriaineistoista ovat käytettävissä noin 11 kuukautta tilastovuoden päättymisen jälkeen. Ennakolliset tiedot valmistuvat noin 12 kuukautta tilastovuoden päättymisestä ja lopulliset tiedot julkaistaan noin 16 kuukautta tilastovuoden päättymisen jälkeen. Samaan aikaan tiedot toimitetaan EU:n tilastovirastolle Eurostatille. Eurostat julkaisee Suomen tiedot osana EU:n tulo- ja elinolotilastoa noin vuoden viiveellä.

5. Tietojen saatavuus ja läpinäkyvyys

Tulonjakotilaston ennakkolliset ja lopulliset tiedot julkaistaan Tilastokeskuksen internet-sivuilla SVT:n Tulot ja kulutus -sarjassa sähköisinä julkistuksina ja katsauksina, pdf-muodossa sekä StatFin-tietokantataulukoina. Tiedot löytyvät osoitteesta tilastokeskus.fi/til/tjt/index.html.

Mikäli on tarpeen saada verkkosivuilla julkaistuja tietoja tarkempia tilastoja, niitä voi tilata maksullisena toimeksiantona tilaston tekijöiltä sähköpostitse osoitteella toimeentulo.tilastokeskus@tilastokeskus.fi tai puhelimitse.

Tulonjakotilastossa perusaineistosta laaditaan vuosittain palveluaineisto, jota luovutetaan tutkimustarkoituksiin. Tulonjaon palveluaineistoa käytetään julkishallinnossa, yliopistoissa ja tutkimuslaitoksissa tulonjaon ja sosiaaliturvaetuuksien tutkimukseen ja kehittämiseen. Palveluaineiston tutkimuskäytön erityisenä muotona on mikrosimulointi. Tulonjakotilaston palveluaineiston lisäksi sen perusaineistosta laaditaan erillisestä pyynnöstä erityisselvityksiä ja toimeksiantoja. Kansalliset tutkimusaineistot ovat maksullisia ja edellyttävät käyttöluvan hakemista.

Tulonjakotilaston tietokannasta johdetut tiedot toimitetaan Eurostatille ja ne sisältyvät Eurostatin koostamaan tutkimusaineistoon (EU-SILC Users' Database). Lisätietoja tästä tutkimusaineistosta saa Eurostatin verkkosivuilta.

6. Tilastojen vertailukelpoisuus

Asumiskustannuskäsite

Asumiskustannuskäsitteessä noudatetaan EU:n tulo- ja elinolotilaston (EU-SILC) määritelmää. Tietoa käytetään kotitalouksien asumiskustannusten ja tulojen perusteella johdettavien tietojen kansainväliseen, vertailevaan tilastointiin (ks. [Eurostat](#)).

Tulokäsite

Tulonjakotilaston pääasiallisena tulokäsitteenä on EU:n tulo- ja elinolotilaston (EU-SILC) mukainen *käytettävissä olevat rahatulot (pl. myyntivoitot)*. Käsitteet ovat määritelmällisesti samat lukuun ottamatta palkkatulojen luontaisuuksia. Ne luetaan tuloihin tulonjakotilastossa, mutta ei EU:n tulo- ja elinolotilastossa. OECD:n tulonjakotietokannassa käytetty tulokäsite on sama kuin tulonjakotilastossa eli *käytettävissä olevat rahatulot (pl. myyntivoitot)*.

Käytettävissä olevat rahatulot (pl. myyntivoitot) on kansainvälisesti vertailukelpoinen tulokäsite, joka ei sisällä veronalaisia luovutusvoittoja (myyntivoittoja) eikä niistä maksettuja veroja. Sen mukaiset tulot on päivitetty takautuvasti tilaston aikasarjatietoihin vuodesta 1987 lähtien.

Tulonjakotilastoinnissa aiemmin ensisijaisena tulokäsitteenä käytetty laajempi *käytettävissä olevat tulot* on säilytetty edelleen tilastoinnissa ja tietokantataulukoissa. Se sisältää laskennallisen asuntotulon sekä myyntivoitot ja niistä maksetut verot. *Käytettävissä olevat rahatulot (ml. myyntivoitot)* vastaa aiemmin käytettyä rahatulokäsitettä. Se sisältää myyntivoitot ja niistä maksetut verot, mutta ei laskennallisia tuloeria. Myös tämä tulokäsite on säilytetty tilastoinnissa ja osassa tietokantataulukoita.

Vaihtoehtoiset tulokäsitteet ovat saatavissa perusaineistosta tilastointi- ja tutkimuskäyttöön ja niitä raportoidaan osassa tulonjakotilaston julkaisuja. Ne eivät kuitenkaan sovellu kansainvälisiin vertailuihin.

Tulonjakotilaston julkistuksissa esitettävät tiedot pohjautuvat vuosittain päivitettäviin aikasarjoihin, joissa on pyritty huomioimaan tulonjakotilaston tulotiedoissa tapahtuneet muutokset. Tulonjakotilaston aikasarjan vertailukelpoisuus on hyvä vuosille 1993–2015, ja päätuloerien kohdalla kohtuullisen hyvä vuodesta 1993 taaksepäin varhempisiin tilastovuosiin. Vuoden 2014 tulonjakotilastoon tehty metsätulojen muodostusmenetelmän muutos vaikuttaa etenkin maatalousyrittäjäkotitalouksien tuloihin, joten tässä ryhmässä tulotiedot eivät ole täysin vertailukelpoisia keskenään vuosien 2013 ja 2014 välillä.

Tulotiedoissa on tapahtunut aiempina vuosina seuraavia muutoksia, joilla on vaikutusta tietojen vertailukelpoisuuteen. Nämä ovat seuraavat:

- Metsätulojen laskentatavan uudistus vuonna 2014. Aikaisemmin metsänmyyntitulot pohjautuivat verottajan vuosi-ilmoitustietoihin. Metsänmyyntituloihin kohdistuvat kustannukset johdettiin mekaanisella laskentamenetelmällä. Vuoden 2014 tilastossa metsänmyyntitulot pohjautuivat muiden yrittäjätulojen tapaan lopullisen verotuksen tietoihin, jossa verottajan hyväksymät metsänmyyntituloihin kohdistuvat kustannukset ovat selvästi suuremmat kuin mitä tilastossa aikaisemmin laskettiin. Laskentamenetelmän vaikutuksista on kerrottu enemmän väestöryhmittäisiä tuloeroja käsitelleessä Tulonjakotilasto 2014 -julkistuksessa.
- Kotitalouksien käytettävissä olevat rahatulot eroaa tulonjakotilastossa vuonna 2010 ja sitä edeltävinä tilastovuosina olleesta käytettävissä olevien rahatulojen käsitteestä siten, että tietoon ei lueta veronalaisia luovutusvoittoja. Tietoon luetaan sitä vastoin toiselle kotitaloudelle maksetut säännöllisluonteiset ja velvoittavat tulonsiirrot laajemmin kuin aikaisemmin (elatusapu).
- Laskennallinen asuntotulo omistusasunnosta tuotetaan edelleen erillisenä tulokomponenttina ja se luetaan edelleen kotitalouden käytettävissä oleviin tuloihin (mutta ei rahatuloihin). Vuonna 2006 tilastossa uudistettiin asuntotulon laskentatapa ottamalla huomioon toisaalta yhtenäiset käytännöt muiden Tilastokeskuksen tilastojen (erityisesti kulutustutkimus ja kansantalouden tilinpito) kanssa ja toisaalta EU:n tulo- ja elinolotilastoa (EU-SILC) koskevan asetuksen vaatimukset. Merkittävimmät muutokset liittyvät otoskotitalouksille ositemenetelmällä laskettujen bruttovuokrien ositteiden tarkentumiseen ja omistusasuntojen poistojen käsittelyyn. Ositteissa tilastollisen kuntaryhmitymisen mukainen bruttovuokra on korvattu kunnittaisella ja suurimmissa kunnissa osa-alueittaisella tiedolla (vuodesta 2012 alkaen osa-alueen mukainen bruttovuokra on ollut käytössä useammalla suurkunnalla kuin aikaisemmin). Ositekohtaiset bruttovuokra-arvot perustuvat edelleen Tilastokeskuksen vuokratilaston vapaarahoitteisten asuntojen vanhojen ja uusien vuokrasuhteiden keskimääräisiin vuokriin, mutta havaintomääriltään pienten ositteiden vuokra-arvoja on korjattu vanhojen asunto-osakeyhtiömuotoisten asuntojen myyntihinnoilla. Asuntotulosta ei enää omakotiasujilla vähennetä poistoja. (Ks. Tulonjakotilasto, käsitteet ja määritelmät, asuntotulo eli laskennallinen nettovuokra.) Uudistetulla menetelmällä laskettu asuntotulo on viety takautuvasti aikasarjatietoihin vuodesta 1993 lähtien, joten tulokäsitteet ovat tältä osin vertailukelpoisia kun tietolähteenä käytetään tulonjakotilaston aikasarja-aineistoa.
- Kotitalouksien välisiin saatuihin tulonsiirtoihin ei vuoden 2006 tulonjakotilastosta lähtien ole laskettu enää kotitalouden saamia raha- tai muita lahjoja. Syynä on yhtenäisyys EU:n tulo- ja elinolotilaston (EU-SILC) tulokäsitteen kanssa. Uusi laskentatapa vähentää kotitalouksien keskimääräisiä käytettävissä olevia tuloja noin 150 euroa kotitaloutta kohti.
- Vuonna 2006 siirryttiin metsätulojen verotuksessa myyntituloihin pohjautuvaan verotukseen. Tämän vuoksi metsätulojen käsittely muuttui myös Tulonjakotilastossa. Metsätalouden tulot perustuivat vuosina 2006–2013 pääasiassa verohallinnon vuosi-ilmoitustietoihin eikä täydentäviä tietoja enää kysytty haastatteluissa. Metsätalouden kustannukset arvioitiin prosenttiosuutena metsän myyntituloista, kun ne aiemmin laskettiin haastattelutietoihin perustuvalla regressiomallilla.
- Tulonjakotilaston tulokäsitteiden vertailtavuutta vaikeuttaa myös vuoden 2005 osinkoverouudistus, jossa luovuttiin yhtiöveron hyvityksestä. Ennen verouudistusta yhtiöveron hyvitys luettiin tuloksi osinko-, tuotannontekijä- ja bruttotuloihin. Koska yhtiöveron hyvitys sisältyi myös maksettuihin tulonsiirtoihin, verouudistuksella ei kuitenkaan ole vaikutusta käytettävissä olevan tulon vertailtavuuteen. Tulonjakotilaston aikasarjatiedostoihin verouudistuksesta johtuvat muutokset on korjattu vuosille 1993–2004.

Luokitukset ja menetelmät

Tulonjakotilastossa vuodesta 2003 alkaen (11.7.2003 voimaan tullut Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus) käytössä ollut suuralueluokitus (NUTS 2) on uudistettu vuonna 2012 (Komission asetus 31/2011). Uudistuksella on rakenteellisia vaikutuksia NUTS 2 -aluejakoon.

Tulonjakotilastossa on vuodesta 2011 lähtien käytetty uutta ammattiluokitusta (Ammattiluokitus 2010). Se pohjautuu kansainvälisen ammattiluokituksen ISCO-08 luokituksen uudistukseen. Ammattiluokitusta käytetään apuna sosioekonomisen aseman luokituksessa. Uudistuksen vaikutus tulonjakotilastossa julkaistuihin sosioekonomisen aseman mukaisiin aikasarjatietoihin ei ole merkitsevä.

7. Selkeys ja eheys/yhtenäisyys

Hallinnollisista rekistereistä koottu **tulonjaon kokonaistilasto** kuvaa asuntokuntien vuosituloja ja niiden jakautumista erityisesti aluenäkökulmasta. Tilastoyksikkönä käytetty asuntokunta (ns. rekisterikotitalous) poikkeaa hieman tulonjakotilaston kotitalouskäsitteestä. Koska tulonjaon kokonaistilaston tulokäsite perustuu vain rekisteritietoihin, se ei sisällä laskennallisia tuloeria eikä eritä tuloja, joista saadaan tietoa vain haastatteleamalla (mm. asuntotulo, lähdeveron alaiset korkotulot ja kotitalouksien väliset tulonsiirrot). Rekisteritiedoista tulonjaon kokonaistilasto sisältää veronalaiset luovutusvoitot, kun taas kiinteistövero ei sisälly maksettuihin tulonsiirtoihin. Tulonjaon kokonaistilaston käsitteet esimerkiksi tulojen osalta eivät täysin täytä kansainvälisiä suosituksia. Tilastojen tiedot saattavat erota myös otanta- ja tuotantomenetelmistä johtuvista syistä.

Tulonjakotilaston ja **kulutustutkimuksen** välillä ei ole merkittäviä käsitteellisiä eroja. Molemmat noudattavat kansainvälisten suositusten mukaista käytettävissä olevan tulon määrittelyä. Tulonjakotilaston asumiskustannukset ja *kulutustutkimuksen asumisen kulutusmenot* ovat yhtenevät. Kulutustutkimuksen tietoihin luetaan kotitalouden varsinaisten asuntojen ja vapaa-ajan asuntojen asumisen kulutusmenot (ml. laskennallinen kulutus). Tilastoinnissa noudatetaan bruttovuokraperiaatetta ja luokitteluun käytetään yksityiskohtaista kulutusmenojen luokitusta (COICOP-HBS). Edellä mainittujen seikkojen lisäksi tilastojen tiedot saattavat erota otanta- ja tuotantomenetelmistä johtuvista syistä.

Verotustietoihin perustuvasta **veronalaiset tulot -tilastosta** saadaan tiedot luonnollisten henkilöiden veronalaisista tuloista, vähennyksistä ja veroista. Sen kuvaama ilmiöalue on suppeampi kuin tulonjakotilaston. Veronalaiset tulot -tilastosta ei saada kotitalouskohtaisia tietoja, vaan tilastoyksikkö on tulonsaaja tai aviopari. Sen ulkopuolelle jää myös osa kotitalouksien saamista yrittäjä- ja omaisuustuloista (mm. lähdeveron alaiset korkotulot) sekä tulonsiirroista (mm. osa kansaneläkkeistä sekä tapaturmavahinkoturvaan perustuvista etuuksista, sotilasvammalakiin perustuvat eläkkeet, asumistuet, toimeentulotuki sekä lapsilisät).

Tulonjakotilasto kuvaa kotitaloussektorin tuloja ja tulonsiirtoja ja on siten **kansantalouden tilinpidon kotitaloussektorin tulo- ja tulonkäyttötilin** laajennus. Verrattaessa tulonjakotilaston koko maan tulosummaa kansantalouden tilinpidon tulo- ja tulonkäyttötilin eriin on otettava huomioon erot sektorin rajaamisessa, eräissä määritelmässä ja tilastojen laatimismenetelmässä. Erojen johdosta kansantalouden tilinpidon ja tulonjakotilaston luvut esimerkiksi kotitalouksien käytettävissä olevan tulon vuosimuutoksista saattavat erota tuntuvastikin toisistaan.

Tulonjakotilaston perusjoukon muodostavat yksityiset kotitaloudet. Kansantalouden tilinpidossa kotitaloussektoriin luetaan myös ns. laitostaloudet. Vuonna 2003 kansantalouden tilinpidon aikasarjoja tarkistettiin siten, että kotitaloussektoriin luetaan myös asunto-osakeyhtiöt siltä osin kuin kotitaloudet ovat asunto-osakkeiden omistajia (eli suurimmalta osin).

Lisätietoja

Kaisa-Mari Okkonen 029 551 3408

Veli-Matti Törmälehto 029 551 3680

Vastaava tilastojohtaja:
Jari Tarkoma

toimeentulo.tilastokeskus@tilastokeskus.fi
www.tilastokeskus.fi
Lähde: Tulonjakotilasto 2015, Tilastokeskus

Asiakaspalaute: www.tilastokeskus.fi/palaute

Tietopalvelu ja viestintä, Tilastokeskus
puh. 029 551 2220
www.tilastokeskus.fi

Julkaisutilaukset, Edita Publishing Oy
puh. 020 450 05
asiakaspalvelu.publishing@edita.fi
www.editapublishing.fi

ISSN 1796-0479
= Suomen virallinen tilasto
ISSN 1795-8121 (pdf)